


THIMI TIMES WEEKLY
विमि टाइम्स
साप्ताहिक

एतिहासिक बिस्का: जात्रा तथा नवतर्ष
 २०८२ को उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण ग्राहक, पाठक, विज्ञापनदाता, लेखक, रचनाकार, शुभचिन्तक तथा देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपाली दाजुभाइ-दिदीबहिनीहरूमा सुख, शान्ति, समृद्धि, दीर्घायु एवं उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

थिमि टाइम्स साप्ताहिक
परिवार

वर्ष १८ अङ्क ३४

ने.सं. ११४५ चौलागा दशमी

बैशाख १० गते बुधवार, २०८२

23 April 2025, Wednesday

पृष्ठ ८

मूल्य रु १०/-

वर्तमान शासन प्रणाली प्रति बढ्दो जनआक्रोश र राजनीतिक दलको शासकीय क्षमता !



काठमाडौं । जनतामा असन्तुष्टि बढेको छ । सत्तामा ठूला दलको रुपमा स्थापित भएका नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेको दुई तिहाइ मत भएको संयुक्त सरकार छ । तर आम जनसमुदायमा उत्साह थपिन सकेको छैन । आम जनताको न्यूनतम आधारभूत आवश्यकता भनेको गाँस, बास कपास हो भने व्यावसायिक वातावरणको अनुकूलता, प्रविधिको उपयोग र उत्पादनमा कार्यक्षमता, उत्पादित वस्तु तथा सेवाको आकर्षण र मागको बढोत्तरी, शासकीय प्रबन्धको असल अभ्यासजस्ता मुख्य विषयले समुन्नत जीवनको आधार तय गर्दछ । देशमा सानो र छरितो तथा जवाफदेही र जिम्मेवार सरकारको आधारमा

शासनको प्रभावकारिता हेरिएको हुन्छ । वर्तमान समयमा दलले जनभावना अनुरूप कार्य गर्न सकेको छैन । राज्यसत्ताको सेवा सुविधा उपभोगमा विचौलिया र जनताबाट तिरस्कृत व्यक्तिहरूकै हालीमुहाली हुने गरेको छ । साथै हालै मात्र आम जनमानसमा राम्रो छवि बनाएका प्रशासकिय व्यक्तित्वलाई केही महिना पदावधि बाँकी रहँदै गर्दा पनि अपमानजनक रुपमा पदबाट हटाएकोमा आम जनमानसमा आक्रोश त थियो नै त्यस्तै सुशासन र आर्थिक समृद्धिको नारा दिएर बनेको दुई दलीय गठजोडको सरकारले हिउँदै अधिवेशन छलेर नै अध्यादेश मार्फत सरकार चलाउन खोजेको सन्दर्भमासमेत वर्तमान

सरकार प्रति आम जनसमुदायको असन्तुष्टि रहेको छ । आम भावना र आत्मसमीक्षा नगर्दा जनआक्रोश बढ्न गई शासकीय नेतृत्व र जनताबीच टकरावपूर्ण वातावरण देशमा देखा परेको छ । यही देशको वस्तुस्थितिको फाइदा उठाउन विगतमा आम जनताबाट तिरस्कृत भइसकेको तानाशाही शासन व्यवस्था राजतन्त्रले पुन फन उठाउन खोजेको छ । हिजोको राजतन्त्र वर्तमानको गणतन्त्र भन्दा उत्कृष्ट रहेको भ्रम सिर्जना गर्ने कार्यमा समाजका केही प्रबुद्ध व्यक्तिहरूलाई परिचालन गरेर राजतन्त्रको पक्षमा जनमत तयार पार्ने प्रयास शुरु भएको छ । जुन वर्तमान लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक संविधान विरुद्ध हो । तर राज्यसत्तामा पुगेका

नेवा: राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा, नेपा:को तेस्रो राष्ट्रिय सम्मेलनबाट नयाँ नेतृत्व चयन



काठमाडौं । नेकपा माओवादी निकट जातिय संगठन नेवा: राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा, नेपा:को तेस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन काठमाडौंमा सम्पन्न भएको छ । नेकपा माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष तथा पूर्व प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डले उद्घाटन गरेको सम्मेलनबाट उमेश स्थापितको नेतृत्वमा १२७ सदस्यीय केन्द्रीय समिति निर्वाचित गरेको छ । राजधानीमा दुईदिने सम्मेलनपछि सर्वसम्मतबाट उनको नेतृत्वमा नयाँ समिति गठन भएको हो ।

निर्वाचित केन्द्रीय समितिको पहिलो बैठकले उपाध्यक्षसहित कोषाध्यक्षको जिम्मेवारी र कार्यविभाजन तय गर्नेछ । नेवा: पहिचानसहितको स्वायत्त राज्य स्थापनाको लागि अग्रगमणको बाटोमा लाग्ने उद्देश्यसहित गठन भएको यस मोर्चाको नेवा: राजनीतिक आन्दोलनमा छुट्टै पहिचान स्थापित भएको सम्मेलनमा नेवा: खल:को संस्थापक र निवर्तमान अध्यक्ष दिलिप महर्जनले जानकारी दिए । आइतबार भएको बन्द सत्रमा

नेकपा (माओवादी केन्द्र)का वरिष्ठ उपाध्यक्ष नारायणकाजी श्रेष्ठले नेवा: समुदायलाई अधिकार सम्पन्न गराउने कुनै संस्था छ, भने त्यो नेवा: मोर्चा र माओवादी रहेको स्पष्ट पारे । नेपाल सम्बन्ध र नेपालभाषालाई सरकारी मान्यताको लागि लामो समयसम्म नेवा: समुदायले आन्दोलन गरे पनि प्रमुख राजनीतिक पार्टीहरूले बेवास्ता गरे पनि माओवादीको नेतृत्वमा संघीय र प्रादेशिक सरकार गठन भएपछि सो अधिकार प्रत्याभूत गरेको उनले स्मरण गराए । पूर्वउपप्रधानमन्त्री समेत रहेका नेता श्रेष्ठले राजधानीका स्थानीय बासिन्दा भए पनि राजनीतिक रुपमा पछाडि पार्नुको कारण खोतल्दै संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र, धर्मनिरपेक्षता, समावेशी र समानुपातिकतासहित विशेष रुपमा आदिवासी जनजाति र नेवा: समुदायको लागि स्वायत्त राज्य आवश्यक भएको दावी गरे । उनले आत्म निर्णयको

बाँकी पेज ७ मा

नवौं भक्तपुर औद्योगिक साँस्कृतिक पर्यटन तथा व्यापार महोत्सव सम्पन्न



भक्तपुर । गत २०८१ चैत २८ गतेबाट सुरु भएको नवौं भक्तपुर औद्योगिक साँस्कृतिक पर्यटन तथा व्यापार महोत्सव वैशाख ७ गते सम्पन्न भएको छ । समापन समारोहमा सूर्यविनायक नगरपालिकाका

प्रमुख बासुदेव थापाले महोत्सवले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा उत्कृष्ट योगदान गरेको बताउँदै उपभोक्तालाई सहूलियत दिएको र स्थानीय उत्पादनको

बाँकी पेज ७ मा

जमिन बाँभो राख्नेलाई कारबाहीको माग



काठमाडौं । देशभर कुल खेतीयोग्य जमिनको एक तिहाई अर्थात् तीन भागमा एक भाग जमिन बाँभो रहेको बताइएको छ । नेपालमा खेतीयोग्य जमिनमध्ये करिब १० लाख ३० हजार हेक्टर क्षेत्रफल बाँभो छ । सरकारी तथ्यांक अनुसार नेपालको कुल खेतीयोग्य जग्गा ४१ लाख २१ हजार हेक्टर छ । हाल ३० लाख ९१ हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा मात्रै खेती गरिन्छ ।

र चुनौती विषयमा शुक्रबार राजधानीमा भएको अतरसंवाद कार्यक्रममा वरिष्ठ वैज्ञानिक डा.कृष्णप्रसाद तिमल्सिनाले तथ्यांक प्रस्तुत गर्दै यही कारणले पनि नेपाल खाद्यान्नमा परनिर्भर रहन बाध्य भएको बताएका छन् । विपी चिन्तन प्रतिष्ठानले गरेको कार्यक्रममा उनले यही कारण धान मात्रै पनि वार्षिक ४० देखि ५० अर्बको विदेशबाट आयात गर्नुपर्ने स्थिति रहेको

बाँकी पेज ७ मा

उपभोक्ता ठगदै ठूलादेखि साना व्यापारी, अनुगमन निकाय मौन !

अनुसा थापा

काठमाडौं उपत्यकाभित्र र बाहिरी जिल्लाका व्यापारीहरूले महाबौद्ध, न्यूरोड, असनमा भएका पसलबाट रेडिमेट कपडा लगेर बेच्छन् । जुत्ता, बेल्ट, व्यागहरू पनि त्यतैबाट लग्ने गरिएको छ । ठूलूला व्यापारीहरूले छिमेकी मुलुक चीन र भारतबाट सामान मगाउँछन् । भन्सार छरेर सामान ल्याइन्छ भन्ने त सबैलाई थाहा नै छ ।

उनीहरूले होलसेल व्यापारीलाई एक सयको सामान तीन सयमा बेच्छन् । ससाना व्यापारीहरूले होलसेल व्यापारीबाट पाँच सयमा लगेको सामान १५ सयमा बेचिरहेका छन् । होलसेल होस् या खुद्रा व्यापारी, कसैले भ्याट विल दिँदैन । खोइ त राज्य ? राजश्व छलेर व्यक्ति मोटाउने काम

भइरहेको छ ।

सर्वसाधारणले एक सयको सामान १४ सय बढी मूल्य हालेर खरिद गर्नुपर्ने बाध्यता छ । खुलेआम रुपमा यस्तो गैरकानुनी धन्दा भइरहँदा राज्य निदाएको छ । कपडामा मात्र होइन, खाद्यान्न र तरकारीमा पनि त्यस्तै छ । अन्य मुलुकबाट आयात गर्ने व्यापारीले राजश्व छलेर वा न्यून राजश्व तिरेर सामान ल्याउँछन् ।

गोदाममा थन्काउँछन् । दुई गुणा नाफा खाएर होलसेल व्यापारीलाई बेच्छन् । होलसेल व्यापारीले त्यसमा पाँचौं गुणा थपेर खुद्रा पसललाई बेच्छन् । उपभोक्ताको हातसम्म पुग्दा सो सामानको मूल्य धेरै बढिसकेको हुन्छ । अहिले त ठग्नका लागि सबैभन्दा सजिलो सामान बनेको छ, व्यापार ।

हामीले देखा मँहगिएको मात्र देख्छौं । तर, सामान

मँहगिएको होइन, धेरैले आफ्नो हिस्सा छुट्याउँदा बढेको हो । किसानहरू बन्दा दुई रुपैयाँ किलोमा बिक्री नभएको बताउँछन् । तर, बजारमा सोही बन्दाको मूल्य किलोको ५० रुपैयाँ माथि छ । अनि मूल्यवृद्धि गर्नुमा विचौलियाको हात भएको प्रष्ट छ ।

अर्कोतर्फ, बाटोमा गलैँचा बोक्दै हिँडेकाहरू यत्तिकै भेटिन्छ । उनीहरूले वोकेको एउटै गलैँचा हजारौं मूल्यको हुन्छ । तर, महाबौद्ध, असन, ढल्कुतिर गएर बुझ्ने हो भने त्यो गलैँचा पाँच सयदेखि हजार रुपैयाँमा पाइन्छ । उनीहरूले कति नाफा खाइरहेका छन् ? त्यसपछि आफैँलाई थाहा हुन्छ । व्यापारीहरू राजश्व छल्छन् । अधिकांश पसल दर्ता नै नगरिकन सञ्चालन भइरहेको छ । तर, राज्य

बाँकी पेज ७ मा

नेक अल्मुनाई मिटः दक्ष जनशक्ति उत्पादनमा कलेजले पुर्याएको योगदानको प्रशंसा



भक्तपुर । नेपाल इन्जिनियरिङ कलेजले देशको लागि चाहिने दक्ष जनशक्ति उत्पादनमा महत्वपूर्ण योगदान दिएको भन्दै पूर्वविद्यार्थीहरूले प्रशंसा गरेका छन् । कलेजको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्दै विद्यार्थीहरूको आकर्षण बढाउन र कलेजको वृहत्तर हितमा काम गर्न कलेजका पूर्वविद्यार्थीहरू एकजुट पनि भएका हुन् । मुनाफारहित सामाजिक शैक्षिक संस्थाका रुपमा स्थापित कलेजले स्वदेशमै अन्तराष्ट्रिय स्तरको इन्जिनियरिङ शिक्षा दिएर आफुहरूलाई सफल बनाउन महत्वपूर्ण योगदान दिएको भन्दै पूर्वविद्यार्थीहरूले कलेजका शिक्षक शिक्षिकाहरूलाई पनि सम्झिए ।

शनिबार कलेजमा आयोजित ‘नेक अल्मुनाई मिट’ मा सहभागी हुँदै पूर्वविद्यार्थीहरूले आफ्नो कलेज जीवनलाई पनि सम्झिए । हाल सरकारी, गैरसरकारी देखि आफ्नै कम्पनी र फर्महरू सञ्चालन गरेर व्यवसायिक क्षेत्रमा स्थापित भएका उनीहरूले तत्कालिन अवस्थामा निजी क्षेत्रबाट मुनाफारहित सामाजिक शैक्षिक संस्थाका रुपमा नेपाल इन्जिनियरिङ कलेजको स्थापना नभएको भए आफुहरू इन्जिनियर नै बन्न नसक्ने अवस्थाको चर्चा गरे ।

कलेजका प्रथम अल्मुनाईका महासचिव इन्जिनियर दिपक बाबु कंडेलले तत्कालिन समयमा पुल्चोक पछि अन्य इन्जिनियरिङ कलेज नहुँदा धेरै विद्यार्थीहरूको इन्जिनियर बन्ने सपना पुरा नभइरहेको अवस्थामा स्वर्गीय प्रा.डा. दीपक भट्टराई लगायतको अगुवाईमा नेपाल इन्जिनियरिङ कलेजको स्थापना भएको बताउनु भयो । नेपालको विकासमा चाहिने दक्ष प्राविधिक जनशक्ति उत्पादनमा नेपाल इन्जिनियरिङ कलेजले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको चर्चा गर्दै कंडेलले कलेजले स्थापनाकालदेखि नै गुणस्तरीय शिक्षामा जोड दिएको कारणले नै कलेजमा विद्यार्थीको आकर्षण रहेको बताउनु भयो । ‘

यो कलेजले दशौं हजार इन्जिनियर उत्पादन गरिसकेको छ । सुरुवात देखि नै क्वालिटी एजुकेशनमा ध्यान दिएकोले नै कलेज आजसम्म विद्यार्थीको रोजाईमा परेको हो । यसलाई अझ गुणस्तरीय र विश्वस्तरीय बनाउँदै लैजान हामी सबैले भूमिका खेल्ौं ।’ पूर्व विद्यार्थी कंडेलले भन्नुभयो ।

यस्तै कार्यक्रममा बोल्दै दोश्रो अल्मुनाई समितिका महासचिव इ. विनोद देवकोटाले निजी क्षेत्रले गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गरेकै कारण नेपालले उच्च शिक्षामा फड्को मारेको चर्चा गर्दै इन्जिनियरिङ शिक्षाको विकास, दक्ष जनशक्ति उत्पादनमा कलेजले ठूलो योगदान दिएको बताउनु भयो । कलेज मन्दिर जस्तै रहेको बताउँदै उनले कलेजमा कुनै राजनीति नगरी यसको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न, कलेजलाई स्थायित्व दिनका लागि सबै एक भएर लाग्नु पर्ने बताउनु भयो ।

अर्का अल्मुनाई इ. पदमकुमार मैनालीले १९९६ ताका नेपाल इन्जिनियरिङ कलेज नभएको भए आफ्नो व्याचका धेरैले पढ्न नपाउने अवस्था रहेको भन्दै विगत सम्झनु भयो । हाल शहरी विकास मन्त्रालयका सहसचिव समेत रहनुभएका मैनालीले कलेजको शैक्षिक, भौतिक सुधार गर्न र कलेज प्रति विद्यार्थीको आकर्षण बढाउन सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता जनाउनु भयो । कलेजले स्थापना देखि आजसम्म गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्नु गौरवको कुरा भएको उहाँको धारणा छ ।

कार्यक्रममा बोल्दै नेपाल सरकार शिक्षा मन्त्रालयद्वारा गठित कलेज सञ्चालक समितिका अध्यक्ष समेत रहनु भएका चाँगुनारायण नगरपालिकाका मेयर जीवन खत्रीले नेपाल इन्जिनियरिङ कलेजको शैक्षिक, प्रशासनिक र भौतिक सुधारका लागि आफु लागि रहेको भन्दै नेक अल्मुनाईहरूलाई पनि आवश्यक सल्लाह, सुभाब र सहकार्यको आब्हान गर्नुभयो । कलेजको स्थायित्व र शैक्षिक विकासका लागि शिक्षक, कर्मचारी,

विद्यार्थी र पूर्व विद्यार्थीहरूको योगदान हुनुपर्ने भन्दै उहाँले नेपाल इन्जिनियरिङ कलेजलाई सामाजिक शैक्षिक संस्थाकै रुपमा सञ्चालन गर्न आफुहरू प्रतिबद्ध रहेको बताउनु भयो । कलेजको विषयमा सर्वोच्च अदालतमा विचाराधिन मुद्दा चाँडै टुंगोमा पुगे यसलाई देशकै नमूना कलेजका रुपमा सञ्चालन गर्न नगरपालिका तयार रहेको पनि उहाँले जिकीर गर्नुभयो । ‘कलेज सञ्चालन गर्न नगरपालिकाले कलेज सञ्चालन ऐन पास गरिसकेको अवस्था छ । भोली अदालतका मुद्दा टुंगो लागेर नगरपालिकालाई यो कलेज चलाउनु पर्ने अवस्था आए हामी पछि हट्दैनौं कलेज चलाएरै छाड्छौं ।’ अध्यक्ष खत्रीले भन्नुभयो । नेक अल्मुनाई मिट कार्यक्रममा कलेजका प्राचार्य दुर्गाप्रसाद भण्डारीले कानुनी तथा प्रशासनिक उल्लेखनहरूको सामना गर्नु परेपनि कलेजको शैक्षिक गुणस्तर खस्कन नदिएको बताउनु भयो । कलेजको भौतिक, शैक्षिक गुणस्तर मापन गरेर नै नेपाल इन्जिनियरिङ परिषद्ले स्थायी प्रमाण पत्र दिएको चर्चा गर्दै उहाँले आउँदा दिनहरूमा अल्मुनाईहरूले कलेजको श्रीवृद्धिमा टेवा दिने अपेक्षा गर्नुभयो । साथै, उहाँले कलेजको शैक्षिक, भौतिक र प्रशासनिक गुणस्तर सुधार गर्न कलेज सञ्चालक समितिले योजनाबद्ध काम गरिरहेको बताउनु भयो ।

‘नेक अल्मुनाई मिट’ मा कलेजका स्थापना देखि सन् २०१९ सम्मका करिब ५ सय विद्यार्थीहरूको उपस्थिति रहेको थियो । सन् १९९४ मा मुनाफारहित सामाजिक शैक्षिक संस्थाका रुपमा नेपाल इन्जिनियरिङ कलेजको स्थापना भएको थियो । इन्जिनियरिङ विद्याका स्नातक तथा स्नातकोत्तर तहसम्मको अध्ययन अध्यापन हुने यस कलेजबाट हालसम्म दश हजार भन्दा बढी दक्ष जनशक्ति उत्पादन भइसकेको कलेजका सहायक प्राचार्य मोहनध्वज केसीले बताउनु भयो ।

पछिल्लो समय कक्षा १२ पास गर्ने विातकै नेपाली विद्यार्थीहरू विदेशिईरहेको अवस्थामा उनीहरूलाई स्वदेशमै उच्च शिक्षा हासिल गर्नका लागि प्रेरित गर्न तथा नेपालको इन्जिनियरिङ शिक्षा अन्तराष्ट्रिय स्तरको रहेको छ भनेर बुझाउन नेक अल्मुनाई मिट गरिएको बताउनु भयो ।

नेक अल्मुनाई मिटका संयोजक आर्किटेक्चर पोषण थापाको अध्यक्षतामा सम्पन्न कार्यक्रममा पूर्व अल्मुनाईहरू काठमाडौं महानगरपालिका शहरी योजना आयोगका उपाध्यक्ष डाक्टर इन्जिनियर सुमन नरसिंह राजभण्डारी, सदस्य इ. बाबुराम भट्टराई, कलेजका संस्थापक सदस्य इ. सलिल भट्टराई लगायतको सहभागीता रहेको थियो ।

प्रेस चौतारीले कारबाही गरेका दुई पत्रकार सञ्चारिकामा निर्वाचित

काठमाडौं । नेकपा एमाले निकट प्रेस चौतारीले कारबाही गरेका दुईजना सदस्य सञ्चारिका समूहको निर्वाचनमा निर्वाचित भएका छन् । सङ्गठनको निर्णय विरुद्ध उम्मेदवारी दिएको भन्दै चौतारीबाट निलम्बनमा परेका चारजनामध्ये दुईजना महिला केन्द्रीय सदस्य पदमा निर्वाचित भएका हुन् ।

चौतारीले पूर्व केन्द्रीय सचिव लोभशरी कुँवरसहित पूर्व केन्द्रीय सदस्य पवित्रा सुनार केन्द्रीय सदस्य तारा चापागाईं र निर्वाचन आयोगकी सदस्य दीपा रेग्मीलाई सङ्गठनको साधारण सदस्यसमेत नरहने गरी कारबाही गरेर विज्ञप्ति निकालेको थियो । कारबाहीमा परेकामध्ये चापागाईं र रेग्मी निर्वाचित भएका हुन् ।

यता, चौतारीकी पूर्व सचिव कुँवरले १०० मत प्राप्त गरेकी छन् भने अध्यक्षको उम्मेदवार सुनुवारले ८७ मत प्राप्त गरेकी छिन् । महिला पत्रकारहरूको सङ्गठन सञ्चारिका समूहको निर्वाचन शुक्रबार बेलुका सम्पन्न भएको थियो । अन्य पदाधिकारी र सदस्यमा नेपाल प्रेस युनियन र प्रेस चौतारी निकट पत्रकारहरू विजयी भएका छन् ।

बुडमतीको रातो मछिन्द्रनाथ मन्दिर पुनर्निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा



ललितपुर । २०७२ मा आएको विनाशकारी भूकम्पले क्षति पुर्याएको बुडमतीस्थित ऐतिहासिक रातो मछिन्द्रनाथ मन्दिरको पुनर्निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ। करिब ८ वर्षदेखि पुनर्निर्माणमा रहेको यो मन्दिर हाल पूरै स्वरूपमा देखिन थालेको छ।

शिखर शैलीमा निर्मित यो मन्दिर स्थानीय काठ तथा ढुंगा ईट्टाको प्रयोग गरी परम्परागत प्रविधिबाट निर्माण भइरहेको छ। सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण र पुनःस्थापनाको दृष्टिले यो मन्दिर महत्वपूर्ण मानिन्छ।

रातो मछिन्द्रनाथलाई वर्षा र समृद्धिका देवता मानिन्छ, र उहाँको रथयात्रा उपत्यकाको सबैभन्दा लामो तथा भव्य जात्रामध्ये एक हो। मन्दिर पुनर्निर्माण सम्पन्न भएपछि बुडमती क्षेत्रको सांस्कृतिक महत्व झनै उजागर हुने विश्वास गरिएको छ।

श्री रातो मछिन्द्रनाथ पुनर्निर्माण उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष अमिर शाक्यका अनुसार हाल मन्दिरको अन्तिम रूप दिने कार्य र परिसर व्यवस्थापन जस्ता कार्यहरू तीव्र गतिमा भइरहेका छन्।

शिक्षक आन्दोलन नरोकिए पनि १२ को परीक्षा हुने



काठमाडौं । राष्ट्रिय परीक्षा बोर्डले यही वैशाख ११ गतेदेखि सञ्चालन हुने कक्षा १२ को परीक्षा नरोक्ने निर्णय गरेको छ । आज विहान बसेको बोर्डको बैठकले १२ को परीक्षा निर्धारित समयमा नै गर्ने निर्णय गरेको हो । निजामती कर्मचारी खटाएर भए पनि परीक्षा सञ्चालन गर्ने निर्णय भएको बोर्डका अध्यक्ष महाश्रम शर्माले जानकारी दिए । कक्षा १२ को वार्षिक परीक्षा यही वैशाख ११ गते विहीबारदेखि सञ्चालन गर्ने तयारी छ ।

देशभरिका सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकहरू तीन सातादेखि राजधानी केन्द्रीत आन्दोलनमा रहेका कारण परीक्षाप्रति संशय सिर्जना भएको थियो। बोर्डले सबै जिल्लाका परीक्षा समन्वय समितिमाफत कक्षा १२ को परीक्षा केन्द्र भएका विद्यालयहरूलाई परीक्षा सञ्चालन गर्न अनुरोध गर्ने निर्णय गरेको छ । वैशाख ११ गते विहीबारदेखि सञ्चालन हुने परीक्षा २४ गते सकिने तालिका बोर्डले सार्वजनिक गरेको छ ।

परीक्षा नियन्त्रक शर्माले परीक्षा सार्दा गलत सन्देश जाने तथा विद्यार्थीको समय खेर जाने भएकाले परीक्षा तोकिएकै समयमा सञ्चालन गरिने जानकारी दिए । ‘जिल्ला जिल्लामा सीडीओले कर्मचारी परिचालन गरेर, नेपाल सरकारले जिम्मा लिने गरी तोकिएकै समयमा परीक्षा लिने निर्णय भएको छ,’ शर्माले सुनाए, ‘कक्षा १२ को परीक्षा पूर्व निर्धारित समयमै हुन्छ । कर्मचारी परिचालन गरेर भए पनि परीक्षा सञ्चालन गर्ने निर्णय भएको छ ।’ प्रमुख जिल्ला अधिकारीको संयोजकत्वमा जिल्ला परीक्षा समन्वय समितिलाई सम्पूर्ण जिम्मा दिएर परीक्षा गर्ने निर्णय भएको परीक्षा नियन्त्रक शर्माले बताएका छन् ।

विद्यार्थीको पढ्न पाउने अधिकार हनन भएको भन्दै ध्यानाकर्षण ।



काठमाडौं, वैशाख ७ गते । अभिभावक संघ नेपाल, केन्द्रीय समितिले जारी शिक्षक आन्दोलनका कारण सामुदायिक विद्यालयका करिब ५५ लाख विद्यार्थीको पढ्न पाउने अधिकार हनन् भएको भन्दै राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको ध्यानाकर्षण गराएको छ । शिक्षक आन्दोलनका कारण विद्यार्थीहरूको पढ्न पाउने अधिकार हनन भएको भन्दै अभिभावक महसंघका अध्यक्ष सुप्रभात भण्डारी, संघका अध्यक्ष केशव पुरी सहितको टोलीले आईतबार आयोगमा उक्त ध्यानाकर्षण पत्र बुझाएका हुन्। ध्यानाकर्षण पत्र यस्तो छ ।

उपयुक्त सम्बन्धमा विद्यालय शिक्षाको शैक्षिकसत्र शुरूभइसकेको अवस्थामा विगत १९ दिन देखि शिक्षकहरूबाट विभिन्न मागहरूराखेर गरिएको आन्दोलनका कारण सामुदायिक विद्यालयका करिब ५५ लाख विद्यार्थीको पठनपाठन, परीक्षा, नतिजा प्रकाशन, विद्यालय भर्ना जस्तो कुरा प्रभावित हुदा विद्यार्थीहरूको पढ्न पाउने अधिकार हनन भएको तर्फ हामी अभिभावकहरूका संस्थाको ध्यानाकर्षण भएको छ । शिक्षाका सरोकारवालाहरूको समस्या राज्यले हल गर्नु जरुरी छ, शिक्षकका जायज मागहरू तत्काल पूरा गर्नपछि भन्ने करामा किन्तु परन्तु

अन्तरिक्षमा जीवनको संकेत फेला पारेका दावी



एलियन जीवन भेटियो: अन्य ग्रहहरूमा जीवन वा एलियनहरू रहेको बारेमा धेरै प्रकारका दावीहरू गरिएका छन् । वैज्ञानिकहरू पनि अन्य ग्रहहरू र अन्तरिक्षमा जीवनको खोजीमा निरन्तर लागी परेका छन् । धेरै अध्ययनहरू भइरहेका छन्, अनुसन्धानहरू भइरहेका छन्, अन्तरिक्षयानहरू अन्तरिक्षमा पठाइँदै छन... ब्रह्माण्डका रहस्यहरू समाधान गर्न हरसम्भव प्रयासहरू भइरहेका छन् ।

हालै वैज्ञानिकहरूले अन्तरिक्षमा जीवनको संकेत फेला पारेका छन् । जेम्स वेब स्पेस टेलिस्कोप (जेडब्लुएसटी) ले के२-१८ द नामक एलियन ग्रहमा त्यस्ता ग्यासहरू पत्ता लगाएको छ जुन बिना जीवनलाई समर्थन गर्न असम्भव छ । वैज्ञानिकहरूले यसलाई ठूलो उपलब्धि मान्न थालेका छन् । हाम्रो सौर्यमण्डल बाहिर जीवनको सम्भावनाको यो अहिलेसम्मकै सबैभन्दा ठूलो संकेत मानिन्छ । वास्तवमा, वैज्ञानिकहरूले के२-१८ द ग्रहमा डाइमिथाइल सल्फाइड (र डाइमिथाइल डाइसल्फाइड नामक दुई ग्यासहरू देखेका छन् । यी ग्याँसहरू पृथ्वीमा मुख्यतया

शैवाल जस्ता सूक्ष्मजीवहरूद्वारा उत्पादन गरिन्छन् । यसले यस ग्रहमा सूक्ष्मजीव जीवन हुन सक्ने संकेत गर्छ ।

वैज्ञानिकको भनाई !

यद्यपि, क्याम्ब्रिज विश्वविद्यालयका खगोलशास्त्री तथा यस अध्ययनका प्रमुख लेखक निखु मधुसूदनले यो जीवित प्राणीहरूको उपस्थितिको ठोस प्रमाण नभएको स्पष्ट पारेका छन् । यो जीवनको सम्भावित संकेत (जैविक संकेत) हो । उनले भने, 'हामी होसियार हुनुपर्छ ।' अवलोकन गर्नुपर्नेछ ।

पृथ्वीबाट १२४ प्रकाश वर्ष टाढा

के२-१८ द ग्रह पृथ्वीभन्दा ८.६ गुणा गह्रौं र व्यासमा २.६ गुणा ठूलो छ । यो आफ्नो ताराको वरिपरि घुम्छ । वैज्ञानिकहरू भन्छन् कि यहाँ तरल पानी हुन सक्छ, जुन जीवनको लागि आवश्यक छ । यो ग्रहले पृथ्वीबाट १२४ प्रकाशवर्ष टाढा रहेको सिंह राशिको रातो बौना ताराको परिक्रमा गर्छ । सरल शब्दमा भन्नुपर्दा, यो पृथ्वीबाट ९.५ ट्रिलियन किलोमिटर टाढा छ । यो ताराको वरिपरि अर्को ग्रह पनि पत्ता लागेको छ ।

के हाइसियन वर्ल्डको दृष्टिकोण साकार हुँदैछ ?

९० को दशकदेखि, लगभग ५,८०० वात्य ग्रहहरू पत्ता लागेका छन् । वैज्ञानिकहरूले अन्तरिक्षमा 'ट्यासिन वर्ल्ड' नामक ग्रहहरूको परिकल्पना गरेका छन् । हाइसियन संसारमा पानीको महासागर, बाँच्न सक्ने सूक्ष्मजीवहरू र हाइड्रोजनले भरिएको वातावरण हुनेछ । जेम्स वेब टेलिस्कोपले पहिले के२-१८ द को वायुमण्डलमा मिथेन र कार्बन डाइअक्साइड पत्ता लगाएको थियो । ताराको बसोबासयोग्य क्षेत्रमा अवस्थित एक्सोप्लानेटको वायुमण्डलमा कार्बन-आधारित अणुहरू फेला परेको यो पहिलो पटक थियो ।

यहाँ जीवन सम्भव छ !

क्याम्ब्रिज विश्वविद्यालयका वैज्ञानिकहरूले भने कि अहिलेसम्मको तथ्याङ्कले स्पष्ट रूपमा देखाउँछ कि के२-१८ द हाइसियन संसार हुन सक्छ । यहाँ जीवन सम्भव छ । तर हामीले अन्य सम्भावनाहरू पनि खुला राख्नुपर्छ । हाइसियन ग्रहहरूमा पृथ्वीमा जस्तै सूक्ष्मजीव जीवन हुन सक्छ, जुन पृथ्वीभन्दा न्यानो महासागरहरूमा फस्टाउँछ । जटिल जीवहरू वा मानव जीवनको बारेमा, उनले भने कि हाम्रो आधारभूत धारणा साधारण सूक्ष्मजीव जीवनको बारेमा हो ।

वेब टेलिस्कोपले ९९.७% विश्वासका साथ यी ग्यासहरूको उपस्थिति पुष्टि गरेको छ, तर यो तथ्याङ्क गलत हुन सक्ने सम्भावना ०.३% छ । यी ग्याँसहरू १० भाग/मिलियन भन्दा बढी सांद्रतामा फेला परेका थिए, जुन पृथ्वीको वायुमण्डल भन्दा हजारौं गुणा बढी हो । क्याम्ब्रिजका वैज्ञानिक मधुसूदनले भने, 'अवस्थित ज्ञानको आधारमा, गैर-जैविक प्रक्रिया मार्फत यसलाई व्याख्या गर्न असम्भव छ ।' अर्का वैज्ञानिकले सतर्क रहन सल्लाह दिए । “के२-१८ द बाट प्राप्त तथ्याङ्क आकर्षक छ, तर हामीले यसलाई राम्ररी परीक्षण गर्न आवश्यक छ,” टेक्सासको साउथवेस्ट रिसर्च इन्स्टिच्युटका वैज्ञानिक क्रिस्टोफर ग्लेनले भने ।

हवेली दरवारको टोलीको आगमन भक्तपुरमा



भक्तपुर । चितवनको भतरपुर महानगरपालिकास्थित लेक ट्वाटी थाउजेन्ड फार्म एण्ड रिसोर्ट (एलटीके) हवेली दरवार चम्पानगरको एक टोली मंगलबार भक्तपुर पुगेको छ । उनीहरू भक्तपुर नगरपालिका वडा नं ९ तौलाछेंस्थित माटैमाटोले बनेको टेराकोटी घरमा पुगेर कदरपत्र दिन भक्तपुर पुगेका हुन् ।

हालसालै भतरपुर महानगरपालिकास्थित

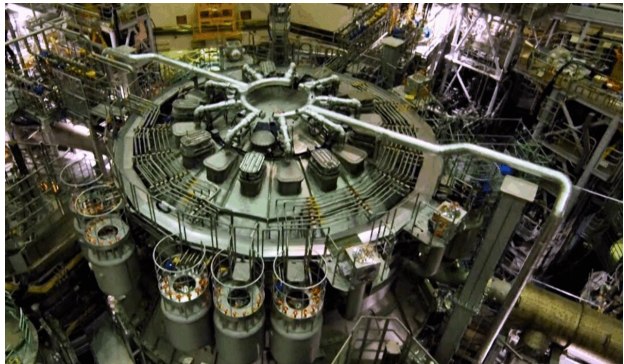
लेक ट्वाटी थाउजेन्ड फार्म एण्ड रिसोर्ट (एलटीके) हवेली दरवार चम्पानगरमा नाच प्रदर्शन गर्न आएवापत भक्तपुरको नाच टोलीलाई कदरपत्र दिन टोली भक्तपुर आएको हो । टोलीले मंगलबार भक्तपुर पुगेर विश्वकर्मा भैल प्याखं तौलाछे, भक्तपुरका अध्यक्ष विष्णुप्रसाद प्रजापतिलगायतको टोलीलाई कदरपत्र वितरण गरेको हो । त्यस अनुसार टोलीलाई पनि मायाको चिनो प्रदान गरिएको

थियो ।

चितवनमा आएर नाच प्रदर्शन गरेवापत भतरपुर महानगरपालिकास्थित लेक ट्वाटी थाउजेन्ड फार्म एण्ड रिसोर्ट (एलटीके) हवेली दरवार चम्पानगरका सञ्चालक देवेन्द्रनाथ लोहनी, उपाध्यक्ष हरिभक्त महर्जनलगायतको टोली चितवनबाट मंगलबार भक्तपुर पुगेको थियो । टोलीमा नाट्यकर्मी महासंघ नेपालका संस्थापक अध्यक्ष विजय विस्फोटलगायतका पनि सहभागी थिए ।

कार्यक्रममा सहभागी टोलीलाई भक्तपुरमा विशेष स्वागत गरिएको थियो । साथै उनीहरूलाई भोज खुवाएर सम्मान गरिएको थियो । कार्यक्रममा विश्वकर्मा भैल प्याखं तौलाछे भक्तपुरका दुई तीन दर्जन सदस्यहरू पनि सहभागी थिए । भक्तपुरको नाच टोलीले फागुनमा चितवनमा पुगेर नाच देखाएको थियो । टोलीमा फण्डे चार दर्जन संख्याका नाच सदस्यहरू पुगेका थिए ।

चीनमा नुनबाट इन्धन उत्पादन



काठमाडौं । हामीले दिनहुँ खानाको स्वाद बढाउने नुन माथी चीनले भने इतिहास रचेको छ । चीनले संसारको पहिलो यस्तो थोरियम बनाएको छ, जसबाट चीनले आर्णविक रिएक्टर तयार गरेको छ । जसमा बिजुली मात्र उत्पादन भैरहेको छैन, अहिले चल्ने क्रममा नयाँ इन्धन पनि थपिएको छ । यो कारमा पेट्रोल भर्नु जस्तै हो, परमाणु प्रविधिमा यो पहिलो पटक यस्तो भएको हो ।

यो रिएक्टर चीनको गोबी मरुभूमिको किनारमा रहेको क्षेत्रमा निर्माण गरिएको हो । यो सानो तर शक्तिशाली छ । जसले ४ मेगावाट थर्मल ऊर्जा उत्पादन गर्दछ । यसमा सामान्य न्युक्लियर रिएक्टरजस्तै युरेनियम नभई थोरियम नामको विशेष रेडियोएक्टिभ धातु जलाइन्छ, जुन पृथ्वीमा प्रशस्त मात्रामा पाइन्छ र खतरनाक पनि हुँदैन ।

अब यो थोरियमलाई नुनमा मिसाउँदा एक विशेष प्रकारको घोल बन्छ, जसले इन्धन मात्र नभई चिसो प्रभाव पनि दिन्छ । र, चाखलाग्दो कुरा यो छ कि यो रिएक्टर उच्च तापक्रममा पनि धेरै चिसोमा काम गर्दछ अर्थात् विस्फोट वा परलने जोखिम कम हुन्छ ।

थोरियम युरेनियम भन्दा धेरै सुरक्षित छ । यो धेरै मात्रामा उपलब्ध छ र यसबाट उत्पन्न परमाणु फोहोर पनि धेरै कम हुने गर्दछ । साथै, यसबाट निस्कने उप उत्पादनहरूलाई भने परमाणु हतियारमा रूपान्तरण गर्न सकिन्छ । यसको मतलब चीनले सुरक्षित रिएक्टर मात्र बनाएको छैन, अप्रत्यक्ष रूपमा आफ्नो परमाणु शक्ति पनि बढाउँदै गएको छ ।

केही विज्ञहरू भन्छन् कि भित्री मंगोलियामा थोरियम खानीहरूबाट अब चीनको हजारौं वर्षका लागि बिजुलीको आवश्यकता पूरा गर्न सक्छ र त्यो पनि बिना प्रदूषण ।

यो प्रविधि नयाँ भने होइन । अमेरिकाले सन् १९६० को दशकमा यसबारे अनुसन्धान गरेको थियो । पम्लिएको नुन रिएक्टर पनि बनाइयो तर त्यस पछि उनले त्यसलाई छोडेर युरेनियमको वाटो रोजेको थियो ।

चिनियाँ वैज्ञानिक सु होङजी भन्छन्, 'अमेरिकाले छोडेका कागजात र अनुसन्धानलाई हाम्रो टोलीले ध्यान दिएर अध्ययन गरयो, बुझ्यो र फेरि प्रयोगशालामा प्रयोग गर्न सुरु गर्यो । सन् २०१८ मा चीनले यो रिएक्टर निर्माण गर्न थाल्यो र केही वर्ष भित्र टोली ४०० भन्दा बढी वैज्ञानिकहरूको साथ लिइएको थियो ।' उनका अनुसार १७ जुन २०२४ मा चीनको यो रिएक्टरले पूर्ण शक्तिमा काम गर्न थालेको थियो । जसलाई अहिले सार्वजनिक गरिएको हो । न्युजकारखाना

च्याटजीपीटी विश्वको नम्बर १ डाउनलोड एप



एजेन्सी । मार्चमा ओपनएआईको च्याटजीपीटीले इन्स्टाग्राम र टिकटकलाई उछिनेर विश्वको सबैभन्दा धेरै डाउनलोड गरिएको एप बनेको छ । यो जानकारी एप फिगर्सको एक रिपोर्टमा दिइएको छ । ओपनएआईले आफ्नो च्याटजीपीटीमा घिपी-शैलीको कला स्टुडियो उपकरणहरू थपेदेखि, यो एपको डाउनलोड संख्या निरन्तर बढ्दै गएको छ ।

रिपोर्ट अनुसार ओपनएआईले नयाँ छवि उत्पादन उपकरण सुरु गरेदेखि डाउनलोडमा यो वृद्धि भएको हो । यो उपकरणको परिचय पछि, घिब्ली शैलीको स्टुडियो कला सिर्जना गर्ने प्रवृत्ति भाइरल भयो । यो सुविधा प्रयोग गर्न लाखौं मानिसहरूले एप डाउनलोड गरे, जसले गर्दा यसको डाउनलोड संख्याले रेकर्ड तोड्यो । हाम्रो अनुमान अनुसार, एप फिगर्स रिपोर्ट अनुसार, मार्चमा च्याटजीपीटीको ४ करोड ६० लाख डाउनलोडहरू थिए । जुन इन्स्टाग्रामभन्दा अलि बढी हो ।


इन्स्टाग्राम र टिकटकभन्दा अगाडि

इन्स्टाग्राम र टिकटकले पनि राम्रो डाउनलोड तथ्याङ्क रेकर्ड गरे, तर च्याटजीपीटीले उनीहरूलाई उछिनेको छ । च्याटजीपीटी का कुल ४ करोड ६० लाख डाउनलोडहरू थिए, जसमध्ये १ करोड ३० लाख आइओएसमा र ३ करोड ३० लाख एन्ड्रोइडमा थिए । इन्स्टाग्राममा पनि ४ करोड ६० लाख डाउनलोडहरू थिए, तर तिनीहरूको वितरण फरक थियो: आइओएस मा ५० लाख र एन्ड्रोइडमा ४ करोड १० लाख । टिकटक ४ करोड ५० लाख डाउनलोडका साथ पछ्याइएको छ, जसमध्ये ८० लाख आईओएसमा र ३ करोड ७० लाख एन्ड्रोइडमा डाउनलोड गरिएका छन् ।

च्याटजीपीटी को बढ्दो डाउनलोडमा कुनै शंका छैन । एपले फेब्रुअरीदेखि मार्चसम्म २८% ले वृद्धि भएको छ र २०२४ को पहिलो त्रैमासिकको तुलनामा २०२५ मा १४८% ले वृद्धि भयो । ओपनएआईका प्रमुख सञ्चालन अधिकृत ब्राड लाइटक्यापले हालै केही प्रभावशाली तथ्याङ्कहरू सार्वजनिक गरेका छन् । लाइटक्यापले च्याटजीपीटीको फोटो सिर्जना क्षमताहरूको पहिलो हप्तालाई हाइलाइट गर्दछ । गत मंगलबार यो सुविधा सुरु भएदेखि १३ करोडभन्दा बढी प्रयोगकर्ताहरूले ७० करोडभन्दा बढी तस्विरहरू सिर्जना गरिसकेका छन् । यो तथ्याङ्कले यो सुविधा कति 'भाइरल' भएको छ भनेर देखाउँछ ।

सूचना

सडक हामी सबैको साझा सम्पत्ति हो । सडक निर्माणमा तपाईं हाम्रो ठूलो धनराशी खर्च भएको हुन्छ । त्यसैले यसको संरक्षण एवं सम्बर्द्धन गर्नु हामी सबैको दायित्व हो । निर्माण भैसकेको सडकका विभिन्न खण्डमा अनाधिकृत रुपमा सडक सिमा अतिक्रमण गरी घरटहरा निर्माण गर्ने, होडिङ्ग बोर्ड राख्ने, सडकमा सामाग्री थुपार्ने, सवारी साधन धुने-पखाल्ने, पार्किङ गर्ने, सडकको नाली पुरी बाटो बनाउने तथा नालीमा ढल मिसाउने एवं फोहरमैला फाल्नेजस्ता कार्यका कारण सडक संरचना, सवारी आवागमन तथा वरीपरिको वातावरणमा समेत प्रतिकूल असर पर्ने हुनाले उपरोक्त कुनै पनि क्रियाकलापहरू नगर्न नगराउन हुन सम्बन्धित सबैसँग यस डिभिजन सडक कार्यालय हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।



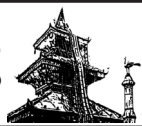
डिभिजन प्रमुख
डिभिजन सडक कार्यालय
काठमाडौं

सूचना

सडक हामी सबैको साझा सम्पत्ति हो । सडक निर्माणमा तपाईं हाम्रो ठूलो धनराशी खर्च भएको हुन्छ । त्यसैले यसको संरक्षण एवं सम्बर्द्धन गर्नु हामी सबैको दायित्व हो । निर्माण भैसकेको सडकका विभिन्न खण्डमा अनाधिकृत रुपमा सडक सिमा अतिक्रमण गरी घरटहरा निर्माण गर्ने, होडिङ्ग बोर्ड राख्ने, सडकमा सामाग्री थुपार्ने, सवारी साधन धुने-पखाल्ने, पार्किङ गर्ने, सडकको नाली पुरी बाटो बनाउने तथा नालीमा ढल मिसाउने एवं फोहरमैला फाल्नेजस्ता कार्यका कारण सडक संरचना, सवारी आवागमन तथा वरीपरिको वातावरणमा समेत प्रतिकूल असर पर्ने हुनाले उपरोक्त कुनै पनि क्रियाकलापहरू नगर्न नगराउन हुन सम्बन्धित सबैसँग यस डिभिजन सडक कार्यालय हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।



डिभिजन प्रमुख
डिभिजन सडक कार्यालय
कटुञ्जे, भक्तपुर



थिनि टाइम्स साप्ताहिक

– छिमेकी तथा आफना साथीभाइको निन्दा गर्ने बानी परापूर्व कालबाटै मानिसको मनोरंजनको विषय बन्दै आएको छ ।

- प्रेमचन्द

सम्पादकीय

आन्दोलनरत पक्षका कारण जनसाधारणलाई सास्ती

देशको संघीय राजधानी त्यस माथि हरेक प्रकारका सेवा, सुविधा र सहज वातावरणका कारण हरेक नेपालीको सपनाको शहरको रुपमा परिचित काठमाडौं उपत्यकामा बाह्रै महिना प्रायः जसो कुनै न कुनै आन्दोलनका कार्यक्रमहरु हुनेगर्छ । विभिन्न संघ संस्था, राजनीतिक दल, पेशागत संघ संस्थाको आन्दोलनको केन्द्रविन्दु भनेको नै माइतीघर मन्दलादेखि संघीय प्रतिनिधिसभाको सभा भवन बानेश्वरसम्मको क्षेत्र हुने गरेको छ । यही सेरोफेरोमा करिब तीन साता यताबाट सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक, चिकित्सक, कर्मचारीलगायतका प्रदर्शनबाट सर्वसाधारणको जनजीवन अस्तव्यस्त हुनपुगेको छ । तर देशको दुभाग्य नै मान्नु पर्छ, सरोकारवालाहरू सामान्य जनताले पाएको पिडा प्रति उदासीन छन् ।

लोकतन्त्र, गणतन्त्रमा शान्तिपूर्ण जुलुस, सभा, प्रदर्शन गर्न पाउने नागरिकहरूको मौलिक अधिकार नेपालको संविधान, २०७२ ले प्रत्याभूत गरेको छ । यसै पनि लोकतन्त्रमा सार्वजनिकरूपमा विरोध प्रदर्शन गर्ने नागरिकको अधिकारको सम्मान गरिन्छ । यसैले काठमाडौंमा भइरहेका आन्दोलनहरूलाई प्रतिबन्ध लगाउने कल्पना गर्नु पनि अलोकतान्त्रिक र असंवैधानिक हुन्छ । तर आन्दोलन गरिरहेका पीडित पक्षले आफ्नो आन्दोलनकै क्रममा अरुको अधिकार हनन भइरहेको र आफ्नो प्रदर्शनबाट स्थानीय जनजीवन अस्तव्यस्त भएकोमा चनाखो हुनुपर्ने हो । तर आन्दोलनकारीमा आफ्नो माग पुरा गराउने बाहेकको आम जनताले पाएका सास्तीप्रति संवेदनहीन बनेको छ, भने राज्य पक्षले पनि कुनै संवेदनशीलता देखाएन । दुवको हठका कारण सामान्य नागरिक चेपवामा परेका छन् ।

लोकतन्त्रमा अरूको अधिकार तथा सार्वजनिक हितको रक्षाको विषयमा सबैले सोच्नु पर्ने हो । खासगरी लोकतान्त्रिक अधिकारको अभ्यास तथा अरूको हक र सार्वजनिक हितका बिचमा सन्तुलन हुने गरी राज्यले नीति तर्जुमा गर्नुपर्ने हो । विश्वका अरू लोकतान्त्रिक मुलुकहरूमा पनि विरोध गर्ने अधिकार र सार्वजनिक सेवाबीच सन्तुलन हुनेगरी प्रदर्शनको व्यवस्था मिलाइएको हुन्छ ।

सार्वजनिक हितको रक्षा गर्नु सरकारको पहिलो कर्तव्य हो । यस्तै आन्दोलनरत पक्षले पनि नागरिकको दायित्व निर्वाह गर्नुपर्ने हुन्छ । नत्र चैत्र १५मा भएको 'तीनकुनेको रौद्र घटना' दोहोरिन नदिन राज्यले संयमित भएर बल प्रयोग गर्नुपर्छ । दुवै पक्ष संयमित भए प्रदर्शन शान्तिपूर्ण हुने उदाहरण पनि त देखिएकैछ ।

विरोध वा मागप्रति संवेदनशील भएर सम्बोधन गर्ने तत्परता सरकारले देखाउन सक्नु पर्छ । लोकतन्त्रमा गरिने उत्तम अभ्यास यही हो । तर सरकार सामान्य जनता तथा आन्दोलनरत पक्ष प्रति संवेदनशील बन्न नसक्नुले द्वन्दको बातावरण सिर्जना हुन सक्छ ।

तसर्थ आन्दोलनरत पक्षले आफ्ना माग सुनाउन सामान्य जनताको जनजीवन अस्तव्यस्त नहुने रचनात्मक उपायहरू खोज्नु उचित हुन्छ । अहिले जसरी सास्ती भोगिरहनु परेका खण्डमा जनसाधारण नै आन्दोलनको प्रतिकार गर्न अगाडि सर्न सक्छन् । यस तर्फ दुवै पक्ष सजग हुन आवश्यक छ ।

दुई दशकमै

● डा. शोभाकृष्ण पञ्जाली

‘मन्त्री होउंला, ठूलूला कुसीमा बसौंला, मोजमस्ती गरौंला भनेर हामी राजनीतिमा लागेका होइनौं, खान नपाएकाहरूका पेटमा अन्न परोस्, हाँस्न नपाएका ओठमा हाँसो छाओस् दुनियाँदार, रैति, प्रजा हुँदै नागरिक बन्न पाएको नेपाली जनताले स्वतन्त्रता र सुख शान्ति अनुभूति गर्न पाओस् भनेर हामी राजनीतिमा लागेका हौं’ कुनै बेला महामानव बिपी कोइरालाको यो मौलिक भाष्यलाई सायद आजको नेपाली कांग्रेसले विसर्सकेको छ ।

सडकमा जुन प्रकारले आज व्यवस्थाविरुद्ध नाराहरू चर्किरहेका छन् , यो त्यसैको परिणाम हो कि नेपाली कांग्रेसजस्ता राजनीतिका ऐतिहासिक आरोहअबरोह छिचोल्दै आएका राजनीतिक दलले आफ्नो मूलबाटो विसर्गे । जसका कारण दुई दशक नवित्दै जनताले ल्याएको व्यवस्थाविरुद्ध अहिले सडक, सदन र सरकारमै पनि आगो बलिरहेको छ । नेपाली कांग्रेसजस्ता पुराना र आफैमा इतिहास बोकेका राजनीतिक दलका लागि यो एउटा ठूलो र चुनौतीपूर्ण समय हो । र नेपाली कांग्रेसको अर्को एउटा इतिहास के पनि हो भने राष्ट्रमा आउने यस्ता धेरै चुनौती र परिवर्तनका संघारमा नेपाली कांग्रेस नै अगुवाई गरेको छ । अर्थात् राष्ट्र, जनता अनि राष्ट्रियता र लोकतन्त्रमाथि जब जब आक्रमण हुन थाल्छ त्यो बेला नेपाली कांग्रेसले त्यसलाई पार लगाएको छ । यसरी हरेक परिवर्तनका मोडहरूमा नेपाली कांग्रेसकै नेतृत्व इतिहासमा लेखिएको छ । चाहे त्यो सात सालको क्रान्ति होस् वा २०४६ सालको परिवर्तन वा २०६२/०६३ को जनआन्दोलन र त्यसपछिको व्यवस्था परिवर्तन ।

२०६२/०६३ को परिवर्तन सम्भवतः नेपाली इतिहासको अलि फरक चरित्र बोकेको परिवर्तन हो । यसले मात्रै नागरिक अधिकार स्थापित गरेको थिएन । बरु २४० वर्षदेखिको एउटा वंशानुगत शासकीय परम्परा पनि सदाका लागि अन्त्य भएको थियो । परिवर्तनका यिनै र यस्तै आयामहरू बोकेर आजको व्यवस्था यहाँसम्म आइपुगेको छ । र, पनि यो व्यवस्था हुर्कन नपाउँदै फेरि यसकै विरुद्ध देश विभाजित हुन पुगेको छ । यो कसरी र किन हुँदैछ भन्ने कुराको भेउ पाउन मुस्किल छैन । इतिहासमा यस्ता आयाम र नियतिहरूका सामना हरेक व्यवस्थाले गरिरहेकै हुन्छन् । हरेक परिवर्तनपछि प्रतिक्रान्ति वा प्रतिक्रियात्मक तत्वहरू सल्लबलाइरहन्छन् । त्यसमा पनि २०६२/०६३ को जनआन्दोलनले इतिहासको एउटा विरासतलाई विनारक्तपातपूर्ण तरिकाले पन्छाएको थियो । एउटा तानाशाही, वंशानुगत राजशाही व्यवस्थाको त्यति सभ्य र सम्मानपूर्ण बिदाई लगभग संसारका कुनै पनि राष्ट्रमा भएका छैनन् । तथापि जसले अहिले फेरि उनै ‘राजा’को नाममा व्यवस्था खलबल्याउने प्रयास गरिरहेको छ, त्यसको परिणाम र परिणति निकै चौटिलो हुनसक्छ भन्ने कुरा त्यस्ता तत्वहरूले बुझ्नेकै हुनुपर्छ । यो व्यवस्थाको नेतृत्व पनि नेपाली कांग्रेसले नै गरेको हो । त्यसका एकजना कमाण्डर गिरिजाप्रसाद कोइराला अब हामीमाभन्नुहुन्छ तथापि परिवर्तनका अरु सारथीहरूले नै अहिले देशको मूल राजनीतिको नेतृत्व गरिरहेका छन् ।

अहिलेको अवस्था आउनुमा धेरथोर जिम्मेवार त सबै राजनीतिक दल तिनका नेतृत्व नै हुन् । तर जसरी परिवर्तनको नेतृत्व नेपाली कांग्रेसले गरेको थियो त्यसको मर्म अनि भावनाअनुग्नप आजको परिस्थितिको मुख्य जिम्मेवार नेपाली कांग्रेस नै हो । संगसँगै यस्तो अवस्थाको शान्तिपूर्ण समाधान अनि लोकतन्त्रको संस्थागत सर्बलिङ्करणको मुख्य दायित्वबाट पनि नेपाली कांग्रेस पन्छिन पाउँदैन । किनकि नेपाली कांग्रेसमात्रै एउटा यस्तो राजनीतिक दल हो, जसको जगमै थुप्रै ऐतिहासिक जिम्मेवारीहरूको निकै ठूलो भारी छ । त्यसलाई रख्दानमा बिसाउने छुट आजको नेपाली कांग्रेसका नेतृत्वलाई कुनै पनि हालतमा छैन र हुँदैन ।

केही समयदेखि सल्ललाई रहेका राजावादीहरूले गत चैत १५ गते काठमाडौंको तीनकुनेमा जुन खालको

हर्कत र रबैया देखाए त्यसबाट प्रस्ट हुन्छ कि त्यो राजनीतिक क्रियाकलाप हुँदै होइन । त्यसरी राजनीतिक समझदारी हुनैसक्दैन । राजावादीले भन्ने गरेका ‘ नवीन समझदारी’ मूलमर्म त्यस्तो हुँदैन र हुनैसक्दैन । यो राजावादी वा तिनका अधोषित नेतृत्वले पक्कै बुझ्नेकै होला । एकप्रकारले असम्भवजस्तै लाग्ने फेरि त्यही राजतन्त्र अनि राजसंस्थाका बुख्याँचाहरू स्थापित गर्ने, त्यो खालको हिंसात्मक आन्दोलन नेपाली समाजले कहिल्यै स्वीकार गर्न सक्दैन । त्यसमा जति पूर्वराजा ज्ञानेन्द्र अनि उनका आसपासै वा ‘कथित’ कमाण्डरहरूको हात छ, अब त्यस्तो आउन नदिन नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले र नेकपा माओवादीजस्ता लोकतन्त्रवादी दलहरूको दायित्व र जिम्मेवारी पनि उचितकै छ । किनकि यी दलहरू भने यो परिवर्तन प्राप्तिका मुख्य साभेदारहरू हुन् । गणतन्त्रका सारथीहरू हुन् । यसबाट एकअर्कोलाई दोष थुपारेर कोही कतै भाग्न पाउँदैन । जसरी तीनकुने प्रदर्शनका क्रममा व्यक्तिका निजी सम्पत्तिमाथि आक्रमण भएको छ । पत्रकारलाई जिउँदै जलाइएको छ । अनि बाटो हिँड्ने बटुवालाई गोली हानेर ज्यान लिइएको छ । सरकारी संस्थानहरू जलाइएका छन् । व्यापारिक प्रतिष्ठानहरूमा लुटपाट मच्चाइएको छ । अनि कानुनको धज्जी उडाइएको छ । यी सबको निष्पक्ष छानविन हुनुपर्छ र दोषीलाई कानुनी कारवाही हुनुपर्छ । चाहे त्यो निर्मल निवास होस् वा कथित कमाण्डर । देउवा, ओली र प्रचण्ड नै किन नपर्नु । सबैले आ-आफ्नो ठाउँबाट गल्ती, कमजोरी र अराजक अनि अराजनीतिक गतिविधिको जिम्मेवारी लिनुपर्छ र त्यसप्रति उत्तरदायी हुनुपर्छ ।

एउटा वंशानुगत शासकीय परम्पराको अन्त्य त्यत्तिकै र अचानक भएको होइन । यसका लागि नेपाली जनता र यहाँका राजनीतिक दलहरूले लामो लडाईं लडेका छन् । कठिन संघर्ष अनि बलिदानको रक्तिम इतिहासहरू परिवर्तनका यी लडाईंमा लेखिएका छन् । चाहे त्यो ०७, साल, ०४६ साल वा २०५२ सालको माओवादी जनयुद्ध । त्यसपछिको जनआन्दोलन अनि तीसँगसँगै मधेस र थारु आन्दोलनहरू । यी सबै संघर्षको परिणाम आजको गणतन्त्र हो ।

त्यस हिसाबले २०६३/०६३ को जनआन्दोलन यसको एउटा मुख्य प्रस्थान बिन्दु बन्यो भने राजा वा राजसंस्था राख्ने कि नराख्ने, कस्तो राजसंस्था राख्ने भन्ने कुरा त सात साल वा त्योभन्दा पनि अघिदेखि नै चल्दै आएको हो । हरेक परिवर्तनपछि उत्पन्न हुने संक्रमणकालीन परिस्थिति र कलहहरूलाई राजनीतिक दलले सम्हाल्न नसक्दा नै कतिपय उपलब्धिहरू खेर गएका छन् । २०४६ सालको परिवर्तनसँगसँगै मौलाउन थालेको प्रजातन्त्रको कलिलो घाँटी जसरी निमोठिन पुग्यो, त्यो राजनीतिक दलहरूको त्यस्तै हर्कतको परिणाम थियो । खासगरी माओवादी द्वन्द्व सुरु भएसँगै देश फेरि गृहयुद्धको बाटोमा जाँदै थियो । यता दलहरूबीच पनि कलह उत्कर्षमा पुगिरहेको थियो । पार्टीहरू आफ्नै नेतृत्वको सरकार ढाल्न र बनाउन उद्यत थिए । एकले अर्कोलाई लछार्न अनि पछार्न लागिपरेका थिए, उता जंगलमा माओवादीले युद्धको सनही अझ तेज पाउँ थियो । अविश्वासको मत, प्रतिनिधिसभाको विघटन, पार्टीको आन्तरिक विभाजन अनि अल्पमत र बहुमतका सरकार पनि यही बेलाका परिघटना थिए । मध्यावाधि निर्वाचनको नियति पनि मुलुकले भोग्नुपर्थ्यो । माओवादी युद्धका कारण दलीय दूरी त बढेकै थियो, त्यसमा दरबार पनि ‘ मिलेन’ बनेर उभिन थाल्यो ।

२०५८ साल जेठ १९ गते भएको दरबार हत्याकाण्ड देशमा अर्को उथलपुथलको एउटा टर्निङ प्वाइन्ट बनिदियो । ज्ञानेन्द्र शाहले सत्ताशक्ति आफ्नो हातमा लिनासाथ माओवादीले आफ्नो युद्धको गति अझ तेज र विस्तार गरिरहेको थियो । २०५८ साल मंसिर ८ गते दाङमा सैनिक ब्यारेकमाथि आक्रमण गरेर माओवादीले दरबारविरुद्ध सिधा धावा बोलेको थियो । मंसिर ११ गते तत्कालीन शेरबहादुर देउवा सरकारले संकटकाल घोषणा गर्‍यो । त्यसबाट नेपाली कांग्रेसभित्रको आन्तरिक कलह भन्न उत्कर्षमा पुग्यो ।

संकटकाल थप गर्ने विषयमा भएको आन्तरिक मतभेदले प्रतिनिधिसभाको विघटनमात्रै भएन, बरु नेपाली कांग्रेसको बाटो नै फाट्यो । शेरबहादुर देउवाले कांग्रेसका केही नेताहरू लिएर नयाँ पार्टी बनाउनुभयो । राजनीतिक घटनाक्रमहरू यत्तिमै सिमित रहेंनन् । तत्कालीन युद्धरत माओवादीले गोल्पाको होलेरीमा बन्धक बनाएका केही सुरक्षा अधिकारीलाई छुटाउनका लागि सैनिक परिचालनको अनुमति माग्दा राजा वीरेन्द्रले अपमान गरेर फर्काएपछि नै गिरिजावावु र दरबारबीचको मनमुटाव अझ चर्किएको थियो ।

राजा ज्ञानेन्द्रले संकटकाल घोषणा गरेपछि अन्योलपूर्ण अवस्थामै गिरिजावावुले ‘राजतन्त्र’ जान्छ, भनिसक्नुभएको थियो । त्यसका लागि उहाँले मूलधारमा रहेका संसदीय दलमात्रै होइन, जंगलमा युद्ध गरिरहेको माओवादीसँग समेत भित्री सहमति गरिसक्नुभएको थियो । संसर्दबाना सरकार र व्यवस्था प्रजातान्त्रिक नहुने भन्दै संसद पुनःस्थापनालाई बटम लाइन बनाएर गिरिजावावु सबै राजनीतिक दलको साथ ल्दि २०६० वैशाख अन्तिमतिर आफ्नै सडकमा ओर्लिनुभयो । यो आन्दोलनलाई सबै राजनीतिक दल र माओवादीको पनि नैतिक समर्थन थियो । २०६२ सालको अन्तिमतिर आन्दोलनको उत्कर्षमा त माओवादी पनि अरू दलहरूसँगै मिसिएर सडक आन्दोलनमा आइसकेको थियो । माओवादीसहित सारा राजनीतिक दल अनि लाखौं जनताले दरबार घेर्न थालेपछि २०६३ साल वैशाख ८ गते राजा ज्ञानेन्द्रले एउटा शाही घोषणा गरे । तर आन्दोलन त्यत्तिकैमा रोकिएन । बरु दलहरूले अझ सशक्त आन्दोलनको घोषणा गरे । यो घोषणामा राजा ज्ञानेन्द्रले आफूले सत्ता छोडेको घोषणा गरेका थिएनन् । सात दललाई प्रधानमन्त्रीका आध्यान गर्न आउनुमात्रै भन्ने सन्देश दिएका थिए । अन्ततः वैशाख ११ गते राजा ज्ञानेन्द्रले जनताको नासो जनतालाई नै फिर्ता गर्ने वाध्य भए । संसद पुनःस्थापना भयो । त्यसमा सबै दलहरूले सहमति गरेर माओवादीलाई पनि संसदमा भित्र्याउने सहमति भइसकेको थियो । अखिरमा गिरिजावावुले आफ्नो अठोट पूरा गरेरै छोड्नुभयो । त्यो बेला गिरिजावावुले नचाहेको भए, माओवादीको युद्ध के हुन्थ्यो अनि देशको अवस्था के हुन्थ्यो होला ? त्यो परिस्थितिको आँकलन नै गर्न निकै कठिन हुन्छ ।

२०६२/०६३ मा सडक आन्दोलन सुरु हुनुअघि नै गिरिजाप्रसादले नै पहल गरेर माओवादीसहित सबै राजनीतिक दलबीच १२ बुँदे सम्झौता भइसकेको थियो । संसद पुनःस्थापना भएपछि गिरिजावावु फेरि एकपटक देशको प्रधानमन्त्री बन्नुभयो । यो भने अन्तरिम सरकार थियो अनि गिरिजावावूको राजनीतिक जीवनको अन्तिम इनिङ पनि यही नै बन्यो । उहाँकै नेतृत्वमा २०६४ सालमा नेपालको इतिहासमै पहिलोपटक संविधानसभाको निर्वाचन भयो । यही संविधानसभाले ‘जनताको गणतान्त्रिक संविधान’का रुपरेखा कोर्न सुरु गर्‍यो र दोस्रो संविधानसभाले २०७२ साल असोज ३ गते संविधान जारी गर्‍यो ।

संविधानको त्यही जगमा आजको परिवर्तन सम्भव भएको हो । तर विडम्बना फेरिएको एउटा व्यवस्थाविरुद्ध २० वर्षमै ‘मूवाँवाढ’को नारा लाग्न थाल्यो । खासमा फेरि राजसंस्था मार्गनेको संख्या न्यून छ । त्यसमा अहिले जुनखाले भीड देखिएको छ त्यसमा धेरै त अहिले राजनीतिक नेतृत्वप्रतिको असन्तुष्टि नै हो । जसलाई राजावादी ठान्नेले कहिल्यै पूरा नहुने आफ्नो स्वार्थका लागि प्रयोग गरिरहेका छन् ।

अहिले संसदमा सबैभन्दा ठूला दल भनिएका नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमाले मिलेर बनेको सरकार छ । दलीय साभेदारीमा सरकार बन्नु भनेको प्रक्रिया सामान्यतया संसदीय परम्परा नै हुन् । तर तिनका लागि खासखास अवस्था, प्रकृति र प्रवृत्ति हुन्छन् । देशमा जन्मिएका नर्यानर्याँ परिस्थितिले त्यसको अवस्था सिर्जना गरेको हुन् । बहुदलीय संसदीय अभ्यासको यही परिणतिमा यो गठबन्धन सरकार बनेको हो । यी दुवै दल एकप्रकारले भन्ने हो आफैँमा इतिहासका धेरै पानाबाट

सिर्जित दल हुन् । नेपालमा दलीय राजनीतिक व्यवस्था कायम गर्नका लागि यी राजनीतिक दलको आआफ्नै विशिष्ट योगदान र भूमिका छन् । यस्तो सरकारले शासन व्यवस्था चलाइरहेका बेलामा पनि नागरिकमा किन असन्तुष्टि बढिरहेको छ, अनि किन व्यवस्थाविरोधी नाराहरू भ्न् भ्न् उग्र भइरहेका छन् ? यस्तो अवस्थामा नागरिकको असन्तुष्टि सम्बोधन गर्नुको साटो सरकार भने त्यही असन्तुष्टिलाई चिद्दयाउने काममा लिप्त छ । त्यसलाई अझ जिम्मेवार ठानिएको राजनीतिक दल वा भनौं नेपाली कांग्रेसले नै काँध थापिरहेको छ । अब राजनीतिको काँध फेरिनैपर्छ र त्यसको नेतृत्व पनि नेपाली कांग्रेसले नै गर्नुपर्छ ।

अहिले विधोलिएको जुन परिस्थिति छ त्यसका लागि कुनै लामो भाषण दिनुपर्दैन । कसैलाई दोषी करार पनि गर्नुपर्दैन । कोही कसैले एकअर्काविरुद्ध नाराजुलुस वा आरोप प्रत्यारोपहरू गर्नुपर्दैन । त्यसको लागि मात्रै अब एउटा निमर्म समीक्षाको जरुरी छ । दल सचिच्चै पर्छ । नागरिकका अपेक्षा, आकांक्षा र मनोभावलाई सम्बोधन गरिनैपर्छ । लोकतन्त्रको विकल्प राजतन्त्र वा अरु कुनै पनि तन्त्र हुनैसक्दैन । बरु त्यसको विकल्प भनेकै अझ उन्नत लोकतन्त्र हो । गणतन्त्रको अझ सुदृढीकरण हो । दल सचिच्च, नेतृत्व गम्भीर भए लोकतन्त्र अनि गणतन्त्र त्यसै जोगिन्छ ।

संकेतस्वरूप ‘कू’ को अठ्चालीस घण्टाजति अधि भएको भेटमा महेन्द्रले बीपीसँग असन्तोष प्रकट गरेकै पनि रहेछन्, ‘पीएम, तपाईं कांग्रेसीहरूले मेरो ज्यादै बरनाम गर्नुको कारण के हो ? बीपीवाबु, अब तपाईं र ममध्ये एक जना रहनुपर्‍यो (कोइराला, विश्वेश्वरप्रसाद, ‘आत्मवृत्तान्त’, पृ. २७५.)’

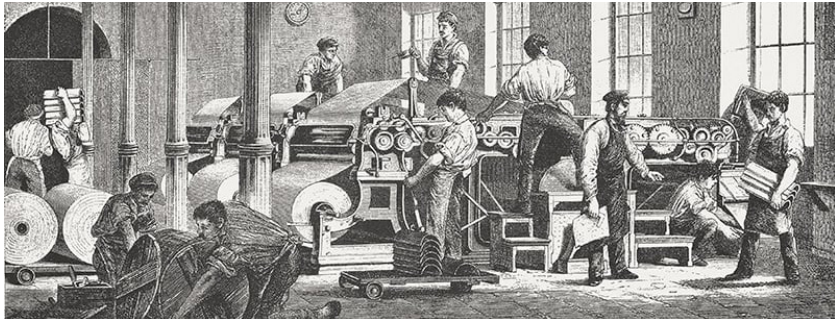
‘राजा र मेरो घाँटी जोडिएको छ’ भन्ने भनाइ र ‘पञ्चहरू कांग्रेससँग नतर्स, कांग्रेसहरू पञ्चहरूसँग नभर्कस्’ भन्ने बीपीको तत्कालीन सभ्यलाई दिशाबोध गर्ने भनाइहरू अहिलेको अवस्थामा पनि मननीय छन् । समकालीन राजनीतिको विश्लेषणका आधारमा बीपीले व्यक्त गरेका यी भनाइहरूको मर्म बुझ्दै त्यसको गहनतामा पुगेर आत्मबोध गर्न सक्थौं भने हामीलाई समाजको समकालीन अवस्थाको विश्लेषण गर्दै समस्याको पहिचान गर्न र ती समस्यालाई सम्बोधन गर्नका लागि राष्ट्रिय एकता निर्माण गर्न मद्दत पुग्ने छ ।

देश रह्यो भने आन्तरिक प्रतिस्पर्धा गर्ने हो । घरेलु शक्तिहरूबीचको प्रतिस्पर्धा त देशलाई समृद्धिको मार्गमा लैजाने कार्यक्रम कसले राम्रो ल्याउने भन्ने कुरामा हो । नागरिकको अधिकार कसरी सुनिश्चित र उपयोगी बनाउन सकिन्छ भन्ने कुरामा हो । राज्य प्रदत्त सेवा सुविधामा कसरी समान पहुँच स्थापित गर्न सकिन्छ भन्ने कुरामा हो । त्यस्तै पिछ्छािएका सीमान्तकृत नागरिकहरूको राज्य सञ्चालनमा सहभागिताको सुनिश्चितता कसरी गर्ने भन्ने कुरामा हो । यो कुरामा सधैं प्रतिस्पर्धा गर्दै राम्रो नीति वा कार्यक्रमलाई जनअनुमोदन गरी लागू गर्ने अभ्यास नै बहुदलीय लोकतान्त्रिक अभ्यास हो । यो प्रक्रियामा हुने प्रतिस्पर्धाको प्रतिक्रियास्वरूप वा आवेगमा आएर राष्ट्रिय हितको विषयमा पनि एक ठाउँमा उभिन नसक्नु भनेको अलोकतान्त्रिक र सर्वसत्तावादी चिन्तन हो ।

बीपीले आफूलाई धेरै अप्ठ्यारा परिस्थितिमा समेत लोकतान्त्रिक चरित्र प्रदर्शन गरेका थुप्रै दृष्टान्त छन् । उहाँले यो सन्दर्भमा कहिल्यै पनि लोकप्रिय हुने चाहना राख्नु भएन, सही मार्ग र निर्णयतर्फ नै अग्रसर रहन चाहनु भयो । देश दुब्ने लाग्दा, नेपालको नक्सा नै नरहने अवस्था सिर्जना हुन लाग्दा उहाँले ‘मलाई थुनेर अपदस्त गर्ने राजा वा राजसंस्थासँग मेलमिलाप गर्दैन’ भनेर अड्ठी लिएको भए नेपाल सिक्किम हुने अवस्थामा उन्मुख हुने थियो । त्यो ‘व्यक्तिगत इगो’ लाई तिलाञ्जलि दिएर राष्ट्रियता र देशभक्ति आफ्नो उपस्थितिसँगै जनपक्षीय राजनीतिमा आउने उत्साहका लागि बिपीले राजासँग घाँटी जोडिएको अभिव्यक्ति दिएर अप्ठ्यारो परिस्थितिमा नेपालका घरेलु शक्तिहरू एकै ठाँउमा उभिन्छन् भन्ने स्पष्ट सन्देश विश्वसामु दिनुभयो ।

खबरहबबाट

छपाई र सूचनाको क्रान्ति: एक संक्षिप्त इतिहास



छपाई मेसिनको आविष्कारले संसार बदल्यो । पहिला ज्ञानको प्रसार सुस्त गतिमा हुन्थ्यो भने छपाई मेसिनको आविष्कारले ज्ञानको प्रसारको गतिलाई तीव्र बनाइदियो । हुन त लामो समयदेखि छपाई प्रविधि अस्तित्वमा थियो तर सही समयमा सही ठाउँमा यो प्रेस पुगेपछि जंगलको आगोसरी प्रिन्टिङ प्रेस फैलियो र संसारलाई यसले बदल्यो ।

प्रिन्टिङ प्रेस कसले आविष्कार गर्‍यो ?

प्रिन्टिङ प्रेस कसले गर्‍यो, यसका बारेमा धेरै मतान्तर छन् किनभने किटानीका साथ फलानो व्यक्तिले भन्ने कतै लेख्य प्रमाण फेला परेको छैन । पूर्वीय सभ्यताबाट बेखबर पश्चिमहरूले भने चीन र कोरियामा प्रचलित विधिलाई नक्कल गरेर यहाँ पनि सोही काम गर्न थाले । छैटौँ शताब्दी ईशापूर्वमा प्राचीन मिश्रवासीहरूले प्रिन्टिङको काम कपडामा छाप लगाउने बाहेक अन्यमा सदुपयोग गरेका थिएनन् । काठको ब्लक बनाउने, त्यसलाई रडमा चोबल्ने र त्यसलाई कपडामा छाप हान्ने विधि शताब्दिऔँदेखि मिश्रमा चलिरहेको थियो । त्यो विधि चीन र कोरियाबाट त्यता आयात भएको अनुमान गरिन्छ ।

पछि चीनमा कागजको आविष्कार भयो । सन् १०५ मा हान राजवंशको पालामा नेपाली कागज जसरी बनाइन्छ, सोही प्रक्रियाअन्तर्गत कागज बनाउने काम हुन्थ्यो ।

धार्मिक कार्य सुरक्षित राख्नका लागि यस्ता कागज र छपाईको काम हुन थाल्यो । संसारमा पहिलो पटरक कागजमा लेखिएको सामग्री नै वाङ जिएद्वारा लिखित डायमन्ड सूत्र हो भन्ने दावी गरिन्छ । यो सन् ८६८ मा छापिएको थियो ।

६ शताब्दीसम्म चिनियाँहरूले कागज निर्माण प्रक्रियालाई निकै गोप्य राखेका थिए । सन् ७५१ ताका तालासको युद्धमा ताङ राजवंशको हारपछि मुस्लिम शासक अब्बास खलिफातले चिनियाँहरूलाई बन्दी बनाएका थिए । उनीहरूबाट नै कागज बनाउने प्रक्रिया सिकिएको थियो । पछि हालको उज्बेकिस्तानको समरकन्दमा कागज कारखाना नै बनाइयो । त्यो बेला सिल्कर ेडको प्रमुख विश्रामथलोका रूपमा समरकन्द नै थियो । ईस्लामी दुनियाँमा कागज निकै मूल्यवान् सामग्रीका रूपमा खरिदविक्री हुन थाल्यो । क्रमशः युरोपमा पनि यसको चर्चा फैलिन थाल्यो । सन् ११५१ मा भने युरोपमा पनि उत्पादन हुन थाल्यो ।

प्रेसको स्थापनाअघि ज्ञान कसरी सुरक्षित राखिन्थ्यो ?

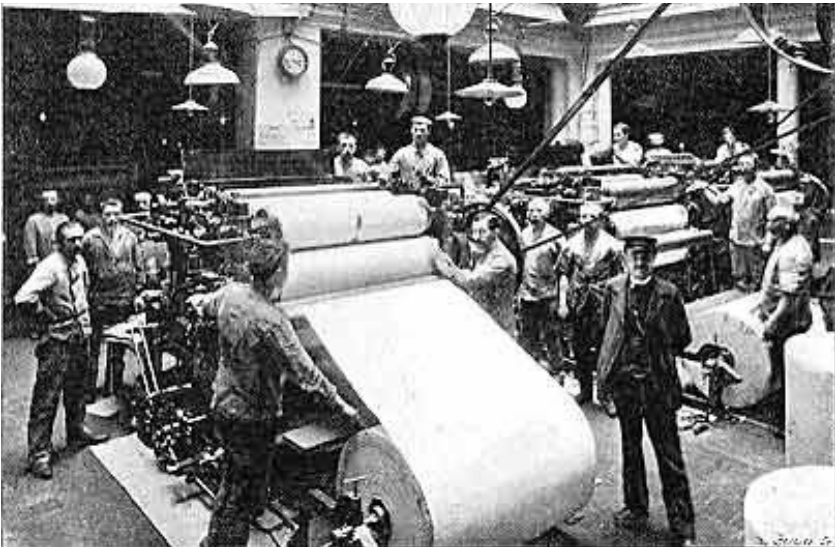
युरोपमा कागज बनाउने विधि र प्रिन्टिङ प्रेस छिन्नु कयौँअघिदेखि पवित्र ग्रन्थहरू सुरक्षित राख्ने गरिन्थ्यो । पेपिरस नामक रूखको बोट्रामा जानकारीहरू अंकित गरिन्थ्यो । यो रूख त्यो बेला नाइल नदीको किनारमा पाइन्थ्यो । रोमले ईशापूर्व ३० मा मिश्र (इजिप्ट)माथि विजय हासिल गरेपछि उसले यसलाई उपयोग गर्ने एकलौटी अधिकार प्राप्त गर्‍यो ।

त्यो बेला यिनै कागजमा किताबहरू लेखिन्थ्यो र त्यो बेला हातैले लेखिन्थ्यो । पेपिरसका पातला बोट्रालाई पट्याउने वा रोल गर्ने सुविधा हुन्थ्यो । सनको पाँचौँ शताब्दीताका रोमको पतन हुन थाल्यो र कागजको माग पनि क्रमशः कमजोर हुन थाल्यो ।

तर रोमनको त्यो विधिभन्दा चीन र कोरियामा बनाइने कागजहरू सस्तो पनि र हलुक्को पनि हुनाले त्यसको लोकप्रियता बढ्न थाल्यो ।

पेपिरसको उपलब्धता खस्किनु र चिनियाँ कागजको लोकप्रियता बढ्नुले मध्ययुगमा कागजको माग बढ्यो । खासगरी क्रिश्चियनहरूले आफ्नो पवित्र धर्मग्रन्थ बाइबलको बढीभन्दा बढी प्रचारका लागि कागज बढीभन्दा बढी किन्नुपर्ने आवश्यकता

बढ्दै जान थाल्यो । कागजमा सारा धर्मग्रन्थ उतार्नु त्यो बेला निकै महँगो थियो । समय पनि निकै बढी लाग्थ्यो । त्यति मात्र होइन, हातले गरिने काममा धेरै गल्तीहरू पनि हुन्थे । तर यति अष्टेराका बाबजुद पनि



उनीहरूले आफ्नो धर्मग्रन्थको संरक्षणका लागि काम गरे ।

प्रिन्टिङ प्रेस कसले बनायो ?

कागज बनाउने विधि थाहा भयो र युरोपभर त्यो विधि लोकप्रिय हुन थाल्यो । तर छपाई गरिने टाइपोग्राफीको कला चाहिँ अझै पनि चिनियाँ र कोरियालीहरूकै सिद्धता रहिरह्यो । सन् १०४० ताका चीनमा टाइपोग्राफीमा काम गर्ने व्यक्ति एक जना मात्र थिए र उनको नाउँ थियो, पि शेङ । उनले माटोबाट अक्षरका ब्लकहरू बनाउँथे । कोरियाली राजा ताएजोङले आफ्नो क्षेत्रमा यसको लोकप्रियता बढाउन स्वयं लागिपरेका थिए । पछि उनले माटोको प्रयोग छाडेर काठको ब्लक बनाउने कुरामा ध्यान केन्द्रित गर्न लगाए । काठे ब्लकको लोकप्रियता रातारात बढ्न थाल्यो । जति जति लोकप्रिय हुँदै जान थाल्यो, यसमा विभिन्न किसिमका प्रयोगहरू पनि हुँदै जान थाले । ती प्रयोगले यसको दीर्घप्रयोग, लामो समयसम्म उपयोग गर्न मिल्ने जस्ता कुरामा क्रान्तिकारी छलाङ मार्न थालियो ।

तर यसको पनि एउटा सीमा थियो । चिनियाँ र कोरियालीहरूको ब्लकमा आधारित प्रविधिको ठूलो समस्या चाहिँ यो ब्लक एक पटक प्रयोग भएपछि अर्को पटक प्रयोग हुँदैनथ्यो । त्यसैले सारा मिहिनेत खेर जान्थ्यो । नयाँ ब्लकका लागि फेरि पनि शुरूदेखि काम गर्नुपर्ने हुन्थ्यो । त्यसमाथि उनीहरूको अक्षर पनि हजारौँको संख्यामा हुन्थे । त्यसैले थप अनुसन्धान, परिमार्जनमा उनीहरूको ध्यान जान सकेन ।

सन् १३९० को दशकतिर जर्मनीको मेइन्ज रोमन होली एम्पायरको एक भाग थियो । त्यहीं जन्मिएका जोहानेस गटेनबर्गलाई आधुनिक प्रिन्टिङ प्रेसको जनकका रूपमा मानिन्छ । उनी धातुको काम गर्थे । उनले टाइप (अक्षर)को प्रणालीगत सुधार गरे । यति मात्र होइन, उनले त्यसलाई व्यापक रूपमा उत्पादन पनि गरे । सिसा, टिन र अन्य धातुको मिश्रणबाट बनाइएको टाइप (अक्षर) त्यो बेला ल्याटिनी भाषाको मात्र हुन्थ्यो ।

गटेनबर्गको छापाखानाले विभिन्न कागजपत्र छपाई, चित्रकारिताजस्ता कुरामा परिवर्तन ल्यायो । पहिलेको काठेब्लकको प्रविधिलाई यसले भत्काइदियो । एउटा निश्चित फ्रेममा साना साना अक्षर टाइपहरू लाइनमा मिलाएर राखेपछि खाली कागजमा दह्रोसँग थिच्दा मसी हालिएको फ्रेम खाली कागजमा जोडिन्थ्यो । यसले फ्रेममा रहेका उल्टा फन्टहरू सुल्टिएर कागजमा बस्थ्यो । (त्यो बेला कसरी छापिन्थ्यो भन्ने एउटा नमुना भिडियो यहाँ हेर्नुहोस्)

यो अहिले कुनै चमत्कार होइन तर

हजार वर्षअघि चमत्कारभन्दा कुनै कम थिएन । यसले कामको गति तीव्र बनायो । यसले दिने फिनिशिङ टच अधिल्ला विधि र प्रविधिको भन्दा गज्जबको थियो । त्यसैले यो निकै लोकप्रिय भयो ।

सबैभन्दा पहिले छापिएका किताब के थिए ?

गटेनबर्गको मेसिनले व्यापक रूपमा किताब छापन सजिलो बनायो । यसले छापेको गुणस्तर पनि अन्य विधिको भन्दा निकै उच्च थियो । त्यसैले यो रातारात लोकप्रिय भयो । यो मेसिनबाट गटेनबर्गले ४२ पंक्तिको बाइबललाई व्यापक रूपमा छापे । यसरी व्यापक रूपमा प्रिन्टिङ प्रेसमा छापिएको कृति नै बाइबल हो । सन् १४५० को दशकमा

धार्मिकसँगै विभिन्न सम्प्रदायका गोप्य कागजातहरू प्रकाशन गरिए । यसको सहजतालाई महसुस गर्दै चाँडै नै युरोपभरि आवश्यकता महसुस गरियो र कुना कुनामा प्रिन्टिङ प्रेसहरू खुल थाले । प्रकाशन उद्योगमा सन् १५०१ भन्दा पहिलेको अवधिलाई क्रेडल अवधि भनिन्छ । क्रेडल प्रविधिमा ग्रिक र रोमन विभिन्न किताबहरू प्रकाशन गरिएको थियो ।

इस्लामिक संसारमा प्रिन्टिङ उद्योगले कस्तो प्रभाव पार्‍यो ?

प्रकाशन उद्योगको विस्तारसँगै भेनिस शहर प्रिन्टिङ प्रेसहरूको स्वर्गका रूपमा परिचित हुन थाल्यो । यहाँको छपाई गुणस्तर अन्यत्र भन्दा गज्जबका हुन्थे । सन् १५३० को दशकमा पहिलो पटक कुरान छापियो । यसलाई पेगानिनो पेगानिनी र उनका छोराहरूले पहिलो पटक छापेका थिए । तर मुस्लिमहरू क्रिश्चियन जति उदार थिएनन् । उनीहरू हातैले लेख्ने अरबिक लेखनप्रणालीमा बढी आशक्त थिए । पेगानिनो पेगानिनीको ठूलो लगानी त्यसै खेर गयो । धेरै पछि मात्र अरबीहरूले प्रिन्टिङ प्रेसलाई अँगालेको देखिन्छ ।

प्रिन्टिङ प्रेसले पारेको प्रभाव ?

युरोपेली इतिहासमा मध्ययुगलाई अन्धकारको युग मानिन्छ । अन्धकारको युगमा प्रिन्टिङ प्रेसको उदयले नयाँ किसिमको संसार गहन मद्दत गर्‍यो । प्रिन्टिङ प्रेसको उदय र किताबको व्यापक प्रचारप्रसारका कारण किताबको मूल्य घट्न थाल्यो । घट्दो मूल्यका कारण किताब पढ्नेहरूको संख्या पनि बढ्न थाल्यो ।

किताब छापिन सरल हुन थालेपछि ज्ञानको सहजता पनि बढ्न थाल्यो । पुराना कुराको खोजी बढ्न थाल्यो । शास्त्रीय ज्ञानले नयाँ अर्थ बोकेर आउन थाल्यो । यसपछि नै पुनर्जागरणको युग शुरू भएको हो । एक किसिमले भन्ने हो भने पुनर्जागरणको युगमा किताब र प्रिन्टिङ प्रेसले ठूलो भूमिका खेल्थे । धार्मिक शास्त्रका ज्ञाता मार्टिन लुथरको क्याथोलिक धर्मको आलोचना र उनको ९५ थेसिस नामक पुस्तक त्यो बेला रातारात चर्चित बन्न पुग्यो । सन् १५१७ मा त्यो किताब छापिएपछि नै क्रिश्चियनहरूको नयाँ सम्प्रदाय प्रोटेस्टेन्ट जन्मन पुग्यो । यति मात्र होइन, ज्ञानविज्ञानको खोजी, तिनको आलोचना लगायतका अन्य पुस्तकहरू पनि क्रमशः प्रकाशन हुन थाल्यो र वैज्ञानिक क्रान्तिको समय शुरू भयो ।

यसरी गटेनबर्गको प्रेसले पश्चिमा मुलुकमा सूचना क्रान्ति ल्याइदियो । अहिले हामी त्यही सूचना क्रान्तिको आधारशिलामा टेकेर नयाँ नयाँ क्रान्ति गरिरहेका छौँ ।

खानेकुरा बिस्तारै खाँदा हुन्छ फाइदा



धेरै मानिस आफूले कसरी खाएको छु भन्ने वास्तै नगरी आफ्नै सुरमा भोजन गर्छन् । तपाईंले पनि मोबाइल फोन चलाउँदै वा टीभी हेर्दै त्यसरी खाना खाने गर्नुभएको हुन सक्छ । तर विज्ञानले भन्छ - तपाईंले ध्यान दिएर बिस्तारै खानुभयो भने त्यसले तपाईंको स्वास्थ्यमा वास्तवमै राम्रो प्रभाव पार्न सक्दछ ।

हामीले खाना खाने गतिले हाम्रो जीवन, पाचन, सन्तुष्टि र तौल व्यवस्थापनदेखि समग्र स्वास्थ्यस्थितिलाई प्रभावित पार्छ ।

पाचन

ब्रजिलको यूनिभर्सिटी अफ साओ पाउलोमा कार्यरत पोषणविद् लिभिआ हासेगावा भन्छिन्, “खानेकुरालाई चपाउँदा खाना ससाना टुक्रा बन्छन् र त्यसले खाना पचाउन सहयोग गर्छ । म प्रायः मेरा आम्राबुवाले ‘पेटको दाँत हुँदैन’ भनेर दिने गरेको उपमा सम्झन्छु ।”

“धेरै मात्रामा पेटमा खानेकुरा पुग्यो भने पाचन प्रक्रिया सुस्त हुन्छ र त्यसको प्रभावकारितामा कमी आउँछ ।”

के क्यालोरी गनेर खाना खानु घातक हुन सक्छ ?

सन् २०५० मा हामी के खान्छौं होला ?

“त्यसका अतिरिक्त खाना चपाउँदा त्यसले न्यालमा पाचनक्रियाका लागि आवश्यक एन्जाइमहरू उत्पादनका लागि सहयोग गर्छ र पोषक तत्त्व सोस्ने क्रियालाई पनि सुधार गर्छ ।” यदि हामीले राम्ररी नचपाईकन खाना खाऔं भने पेटले धेरै परिश्रम गर्नुपर्छ । त्यसले गर्दा पेट फुल्ने र पचाउने क्रिया निष्क्रिय हुने सम्भावना बढ्छ । “त्यसैले खाना खाएपछि, घण्टौँसम्म केही मानिसहरूले पेट फुलेको र खाना नपचेको महसुस गर्छन्,” उनले भनिन् ।

खाना निल्नुअघि कति पटक चपाउनुपर्छ भन्ने कुनै निश्चित सूत्र छैन । विज्ञहरू सङ्ख्या गनुको साटो खाना निल्नुअघि त्यो उपयुक्त प्रकारले गिलो भएको र निल्न सहज भएको निकर्वाल गर्नुपर्ने सुझाव दिन्छन् ।

“त्यसका अतिरिक्त खाना खाने बेलामा टीभी हेर्ने, फोन चलाउने वा धेरै कुराकानी गर्ने जस्ता गतिविधि गर्दै ध्यान अन्यत्र मोड्दा त्यसले नकारात्मक असर पार्न सक्छ । त्यस्ता गतिविधिले थाहै नपाई हामीले धेरै छिटो खाना खान्छौं र त्यसैगरी धेरै वायु पनि भित्र जान्छ । त्यसले गर्दा पेट फुल्ने अवस्था बन्छ ।”

अतिरुति र तौलवृद्धि

पाचनमा पर्ने प्रभावसँगै खाना कति चपाइन्छ भन्ने कुरा शरीरको तौलवृद्धिसँग पनि जोडिएको छ । “धेरै छिटो खाँदा तीव्र गतिमा ऊर्जा प्राप्त हुने अवस्था बन्छ । त्यसले एक मिनेटमा खर्च हुने क्यालोरीको मात्रा पनि धेरै हुन्छ । अनुसन्धानहरूले त्यसरी तीव्र रूपमा ऊर्जा प्राप्त हुने अवस्थाले हामी अधिक खान्छौं भन्ने देखाएका छन्,” न्यूयोर्कस्थित कोर्नेल यूनिभर्सिटीको डिभिजन अफ न्यूट्रिशनल साइन्स एन्ड ड श्लाइटफ फ्यामलीका प्राध्यापक स्यान्डर केर्स्टन भन्छन् ।

सामाजिक सञ्जालमा देखिने ‘डाइटिङ प्लान’: कति सही कति हानिकारक ?

उनका अनुसार बिस्तारै खाँदा खाना मुखमा रहने समय अधिक हुन्छ । त्यसले पाचनसम्बन्धी प्रारम्भिक प्रतिक्रिया र होर्मोन निष्कासन प्रक्रियालाई वृद्धि गर्छ । उनले भने, “अघाएको महसुस गराउने होर्मोन निष्कासन गर्न लागि मस्तिष्कलाई केही समय लाग्छ । त्यसैले तीव्र गतिमा खाना खाने व्यक्तिले आफूलाई आवश्यक पर्नेभन्दा धेरै खानेकुरा खपत गर्छन् किनभने उनीहरूको शरीरले अघाएको जानकारी दिने सूचना मस्तिष्कसम्म पुर्‍याउने समय लाग्छ ।” त्यसको नतिजा भनेको अतिरिक्त क्यालोरी उत्पन्न हुनु हो र अन्ततः त्यो शरीरमा थुप्रिने बोसो बन्छ ।

स्वास्थ्यमा दीर्घकालीन समस्या

छिटोछिटो खाँदा अमिलो पानी आउने र ‘ग्यास्ट्राइटिस’जस्ता पाचनसम्बन्धी समस्याहरूलाई थप बल्काउन सक्छ । अमिलो पानी आउने सम्भावना भएका व्यक्तिको छिटोछिटो खानेकुरा खाए भने उनीहरूमा देखिने त्यस्तो लक्षण अझ बढ्ने देखिएको छ ।

“अर्को महत्त्वपूर्ण विषय भनेको पेटको ‘माइक्रोबायोटा’मा हुने असर पनि हो । पेटमा व्यापक मात्रामा खानेकुरा पुग्दा पेटमा हुने ब्याक्टेरियाको सन्तुलनलाई बिग्रिन्छ र सम्पूर्ण पाचन प्रणालीलाई नै असर पुग्छ,” हासेगावा भन्छिन् ।

उनी अन्य अस्वस्थकर बानीसँगै छिटोछिटो खाना खाँदा विभिन्न स्वास्थ्य समस्याहरू उत्पन्न हुन सक्ने बताउँछिन् ।

त्यस्ता स्वास्थ्य समस्याहरूमा मोटोपन, टाइप २ मधुमेह, कलेजोमा बोसो जम्ने समस्या, मुटुरोग, उच्च रक्तचाप, केही प्रकारका क्यान्सर आदि पर्छन् ।

खाना कसरी बिस्तारै खाने

हासेवागा खाने क्रियाको गति कम गर्न हरेक गाँसको बीचमा आफ्ना काँटाचम्चा केही समय प्लेटमा राख्ने गर्दा खाना खाने गति घटाउन सकिने सुझाउँछिन् । हातैले खाना खाने व्यक्तिको पनि केही समय हात बिसाउँदा उपयुक्त हुन्छ । “तपाईं लगातार काँटाचम्चा समातिराख्ने काम नगर्नुहोस् । त्यसो गर्दा खाना मज्जाले पेटसम्म नपुग्दै तपाईं लगातार खाइरहेको हुन सक्नुहुन्छ,” उनी भन्छिन् ।

उनी एक गाँस खाएपछि काँटाचम्चा प्लेटमा राख्ने अनि फेरि बिस्तारै उठाएर खाने गर्दा त्यसले चपाउने थप समय पाइने बताउँछिन् । उनी खानेकुरालाई एकदमै नरम र गिलो नबन्दासम्म चपाउन सुझाव दिन्छिन् ।

उनी भन्छिन्, “खानेकुरा गिलो बन्दा तपाईंलाई मज्जाले चपाउनुभएको छ भन्ने सङ्केत मिल्छ भने तपाईंको खाना खाने गति पनि कम हुन्छ ।” उनका अनुसार खाना खाने बेलामा अन्य गतिविधि गर्दा त्यसले पनि खानाको गति बढाउने भएकाले त्यस्ता गतिविधि गर्नु हुँदैन । विविसी नेपाली सेवा

१२ वर्षे हलचोक आकाश भैरव जात्रा : सांस्कृतिक महत्व उच्च, तर प्रचार सुस्त !



काठमाडौं । विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत स्वयम्भू, त्यस क्षेत्र वरपर चल्ने जात्रापर्ववारे जोकोही जानकारी नै छन् । तर, स्वयम्भू चोकदेखि चार किलोमिटर पश्चिमतर्फ रहेको हलचोक आकाश भैरव मन्दिर क्षेत्रमा चल्ने जात्रापर्ववारे धेरैजना अनविज्ञ हुन सक्छन् । त्यही हलचोक क्षेत्र अचेल उल्लासमय बनेको छ । १२ वर्षपछि जुरेको आकाश भैरव जात्राका कारण आकाश भैरव मन्दिर रंगरोगन गरेर चटिक्क पारिएको छ । बिहान-साँझ मात्र पूजा हुने मन्दिरमा दिउँसोसमेत मानिसको आवतजावत बढेको छ । रंगीबिरंगी लुगा र मुकुट लगाएका मानिसहरूको आवतजावत हरेक दिन देखिने गरेको छ ।

मन्दिरनजिकै रहेको आकाश भैरव ढेऌ (देवी देवता राखिने घर)मा पनि बिहानैदेखि मानिसको जमघट बढेको छ । हलचोक पर्वमय भएको छ । १ वैशाखबाट सुरु भएको आकाश भैरवको १२ वर्षे जात्रा (सबः भग्नु)ले हलचोक क्षेत्र उल्लासमय बनेको छ । नेवाः समुदायको पुतुवार जातिले सञ्चालन हुने जात्रा अवलोकन गर्ने मानिसको सहभागिता पनि उत्तिकै छ ।

राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलले १ वैशाखमा पूजा र अवलोकन गरेर जात्रा सुरु भएको थियो । सोही दिन हलचोकमा १० देवीदेवताको नाच देखाइएको थियो । जात्राको प्रचारप्रसार संयोजक नृपेन्द्रलाल श्रेष्ठका अनुसार नाच सकिएपछि हलचोकको पुतुवार बस्ती परिक्रमा गरिएको थियो । जात्राको पहिलो दिन र अन्तिम दिन हलचोक क्षेत्रमा देवीदेवताको नाच देखाइन्छ । ‘दोस्रो दिन गुठियारहरूले मुकुट, गरगहना र पोसाक तामाको सन्दुकमा राखेर हलचोकबाट काठमाडौं महानगरपालिका-१८ वडास्थित ताम्बिसपाखामा ल्याएर जात्रा सञ्चालन गरिएको छ । ताम्बिसपाखामा जात्रा सकिएपछि फेरि हलचोकमै लगिन्छ । यस्तै, गतिविधि महिना दिनसम्म चल्छ,’ श्रेष्ठले भने ।

२ वैशाखमै ताम्बिसपाखाबाट हनुमानढोकास्थित कालभैरव मन्दिर अगाडि इन्द्रजात्रामा य.सिं (लिंगो)उठाउने स्थानमा गुठीबाट पञ्चबलिसहितको पूजाआजा गरिएको छ । ३ वैशाखमा केलटोलस्थित मच्छिन्द्र क्लब, प्रदिप्त पुस्तकालय र केलटोल नाट्येश्वर डवली व्यवस्थापन समितिको संयुक्त आयोजनामा नाच देखाएको हलचोक आकाश भैरव समाजका अध्यक्ष शेरबहादुर पुतुवारले बताए । ‘पुतुवार समुदायले सञ्चालन गर्ने यो जात्रा १ वैशाखमा राष्ट्र प्रमुखले पूजा र अवलोकन गरेर सुरु भयो । त्यसपछि पनि विभिन्न कार्यक्रम भइरहेका छन्,’ पुतुवारले भने । हरेक वर्ष इन्द्रजात्राका अवसरमा भैरवको जात्रा तथा नृत्य प्रदर्शन हुने गर्छ भने प्रत्येक १२ वर्षमा एकपटक हलचोक आकाश भैरवको १० देवदेवीसहितको जात्रा सञ्चालन गरिन्छ । १२ वर्षे जात्रा वैशाख महिनाभर सञ्चालन हुन्छ ।

यी ठाउँमा देखाइनेछ नाच विभिन्न ठाउँमा नाच देखाउने क्रममा ६ वैशाखमा मरु डवलीमा मरुत्वाः पुचःको आयोजनामा नाच प्रदर्शन हुन्छ । ११ वैशाखमा असन डवलीमा असन सेवा

समितिको आयोजनामा, १२ वैशाखमा दमाई टोलमा काठमाडौं महानगरपालिका-१९ वडाको आयोजनामा, १३ वैशाखमा वतु, चिकंअतमा राजु ङंगोलको संयोजकत्वमा नाच सञ्चालन हुनेछ । यस्तै, १८ वैशाखमा न्यतपाःचवमा महानगरको १८ वडाको आयोजनामा, १९ वैशाखमा पहिको त्वाः, खुसिबुंमा (पहिको युवा क्लबको आयोजनामा), २० वैशाखमा ब्रह्मटोलमा, २१ वैशाखमा खुसिबुंमा, २५ वैशाखमा बहती (सोह्रखुट्टे)मा कुमारी क्लबको आयोजनामा, २७ वैशाखमा न्योखामा रविकृष्ण श्रेष्ठको संयोजनमा र ३१ वैशाखमा ताम्बिसपाखा, डल्लु चोक र डल्लु चौतारामा नाच प्रदर्शन गरिनेछ । एक दिनमा एक ठाउँमा मात्र नाच प्रदर्शन तथा पूजा ग्रहण गर्ने हलचोक आकाश भैरव आफ्नो टोल-छिमेकमा आमन्त्रण गर्न चाहनेले सम्पर्क गरी सहयोग गर्नसमेत आह्वान गरिएको छ । आमन्त्रण गर्न चाहनेले पूजा सामग्रीका साथमा चढाउन चाहने सामग्री देवगण र बाजागाजासहितका लागि २५ भाग सामग्री तयार गर्नुपर्छ । पञ्चबल पूजा आयोजकको स्वेच्छा हो ।

एक हजार वर्षअघि सुरु भएको जात्रा हलचोक आकाश भैरवलाई काठमाडौंका नेवाः समुदायले सबःघ र सबःभकु (तीन देवता आकाश, चण्डी र कुमारी) पनि भन्ने गरेका छन् । एक हजार वर्षअघिदेखि जात्रा सुरु भएको मानिन्छ । अर्थात्, नेपाल संवत् १०७ मा राजा गुणकामदेवले जात्रा सञ्चालन सुरु गरेका थिए । देवमाला वंशावलीअनुसार राजा गुणकामदेवको सपनामा आएर महालक्ष्मी देवीले दर्शन दिएको जनविश्वास छ । महालक्ष्मी देवीको आदेशबमोजिम राज्यलाई शत्रुको भयबाट मुक्त गर्न हलचोकमा आकाश भैर वसहित विभिन्न देवता तान्त्रिक विधिबाट उत्पन्न गरेका थिए । गुणकामदेवले यें (काठमाडौं) रक्षा गर्नका निम्ति चारैतर्फ अष्टमातृका स्थापनासँगै भैरव पनि स्थापना गरेको किंवदन्ती रहेको श्रेष्ठले बताए । यस जात्राका लागि तेजबहादुर चित्रकारले ०२८ सालदेखि मुकुट बनाउँदै आएका छन् । उनले ०३४, ०४६, ०४८, ०७० र ०८१ गरी हालसम्म पाँचपटक मुकुट बनाइसकेका छन् ।

जात्रावारे खासै अध्ययन अनुसन्धान नभए पनि आकाश भैरव गुठी नाइके सागर पुतुवारका अनुसार जनताको रक्षा र राजाको मंगल होस् भनेर सुरु भएको हो । ‘यो जात्रा निकै महत्वपूर्ण छ । पूजाआजा गरेर मनाइने यो नाच हाम्रो पहिचान हो । एक हजार वर्षदेखि चलिआएको जात्रा हाम्रो गौरव हो । खासै प्रचारप्रसार हुन नसके पनि काठमाडौंको कोर एरियामा नाच देखाउन जानैपर्छ । महत्वपूर्ण स्थानमा नाच प्रदर्शन गर्नुपर्छ,’ उनले भने, ‘आकाश भैरव साक्षात् भगवान् हुन् । मान्छेलाई हातखुट्टा दुखेमा, टाउको दुखेमा यहाँ पूजापाठ गरे ठिक हुन्छ । यहाँ भाकल गरेमा मनोकांक्षा पूरा हुने जनविश्वास पनि छ ।’

दुई देवी चोरी भएपछि १० देवीदेवताको मात्रै नाच १२ वर्षे आकाश भैरव जात्राको सुरुवाती

दिनमा १२ देवीदेवताको नाच देखाइन्थ्यो । करिब दुई सय वर्षअगाडि दुई देवी चोरिएपछि १० देवगणको मात्र नाच देखाउने गरिएको छ । आकाश भैरव गुठी नाइके सागर पुतुवारका अनुसार सुरुमा ढेऌ एक तल्लाको मात्र थियो । एक तल्ले उक्त घरको छाना छुवाली र परालको थियो । पूजाआजाको क्रममा बिहान र बेलुका बत्ती वाल्दा बत्तीबाट आगलागी भयो । ढेऌमा राखिएको मुकुट जल्यो । देवीदेवता तितरबितर भए । त्यसपछि ढेऌ पुनर्निर्माणका लागि हलचोक क्षेत्रमा डकमी पाइएन । त्यसैले कीर्तिपुरबाट डकमी बोलाएर पुनर्निर्माण भयो । पुनर्निर्माणकै क्रममा ढेऌबाट शिघ्रिनी, ब्यागनी दुई देवी हराए । ती दुई देवी सुनजस्तै चम्किला र राम्रा थिए । दुई देवी हराएपछि १० देवीको मात्र नाच देखाइन थालियो ।

‘त्यतिवेला यो ठाउँ दुर्गम थियो । हराएको देवताको भजन, बाजाको बोल, नाचबारे कसैलाई हेक्का भएन । अहिलेजस्तो प्रविधिको जमाना थिएन । मुकुट कस्तो थियो भन्ने समेत जानकारी भएन,’ उनले भने, ‘यहाँ पूजा गर्दा कीर्तिपुरमा देवी राखिएको घरै हल्लिन्छ भन्ने विश्वास छ । भगवान् भेटिएमा लसकुस (स्वागत)गरेरै ल्याउने हो । हामी अझै खोजविनमै छौं ।’

यो नाच प्रदर्शन अगाडि पुतुवार समुदायका गुठियारहरू १ वैशाखमा नागार्जुनको छहारे र आकाशदेवी स्थानमा गाई पूजा गर्छन् । श्रेष्ठका अनुसार पूजाका क्रममा देवशक्ति हावाको माध्यमबाट भ्याली, बाजा र चिराखमध्ये एउटामा प्रवेश गर्दछ भने ती सामग्रीमा विशेष ध्यान दिई बसेको हुन्छ । तीमध्ये कुनै एकमा शक्ति प्रवेश भएको आभास भएपछि त्यसलाई कपडाले छोपछाप पारी देवघरमा लगिन्छ । यसपछि देवघरमा विशेष पूजा गरी सोही दिन बसा लायेगु (देवताहरूलाई भुईँमा टेकाउन नहुने भएकाले सेतो कपडा बिछ्याउने कार्य) गरेर १० देवदेवीलाई हलचोक परिक्रमा गराउने प्रचलन छ ।

१२ वर्षे जात्राका क्रममा हलचोक आकाश भैरवको देवगणका रूपमा १० देवदेवीको नाच प्रदर्शन गरिन्छ । जसमा चण्डी, कुमारी, हलचोक आकाश भैरव, गंगा, महादेव, पार्वती, आकाशदेवी, वाराही, महाकाली र दक्षिणकाली देवी रहेका छन् ।

जात्रा सुरु हुनुभन्दा अगाडि नै रौनक सुरु हुने १२ वर्षे जात्राका लागि फागुनदेखि नै देउता बन्न नृत्य प्रशिक्षण दिने गरिन्छ । देवगण बन्नका लागि पुतुवार समुदायकै अविवाहित पुरुष हुनुपर्छ । १ चैतमा मुकुट बनाउन चित्रकारकहाँ लगिन्छ । चित्रकारले विधि पूरा गरेर पूजा गरी मुकुट बनाउन सुरु गरेको एेर महिनापछि हस्तान्तरण हुन्छ । ३१ चैतमा गुठियारलाई मुकुट हस्तान्तरण गर्ने गरिन्छ । पुतुवार समुदायका ९० घर गुठियारले चलाउँदै आएको यो जात्राबारे युवापुस्ता पनि सजग हुन थालेको सागर पुतुवारले बताए । ‘यो जात्रामा धेरै युवाको सहभागिता हुने गरेको छ । आफ्नो संस्कृति र सम्पदा बचाउनुपर्छ भन्ने उनीहरूले बुझ्न थालेका छन् । यो ठाउँमा हुने आकाश भैरवको जात्रावारे विस्तारै धेरै मानिसमा जानकारी हुन थालेको छ,’ उनले भने ।

जात्रा सञ्चालन गर्न धौधौ गुठीका अनुसार जात्रा सम्पन्न गर्न ६० देखि ६५ लाख खर्च लाग्छ । जात्राका लागि काठमाडौं महानगरपालिकाबाट २५ लाख ४० हजार, नागार्जुन नगरपालिकाबाट १३ लाख ३० हजार बजेट प्राप्त भएको छ । बाँकी भक्तजनबाट करिब ६ लाख गरी ४४ लाख ७० हजार संकलन भएको छ । यो रकमले महिनाभर जात्रा सञ्चालन गर्न धौधौ हुने गरेको छ । गुठीका नाइके सागर पुतुवारले इन्द्रजात्राको उदाहरण दिँदै हलचोक भैरवको जात्रालाई सरकारले प्राथमिकतामा नराखेको आरोप लगाए । ‘सम्पदा बचाउनुपर्छ । संस्कृति बचाउनुपर्छ, भनेर सबैले भाषण गर्नुहुन्छ, तर काम हुँदैन । यस्तै, सम्पदा र संस्कृतिका कारण नेपाल चिनिएको छ । मठमन्दिर, विभिन्न समुदायको संस्कृतिले नेपाल चिनिएको हो भन्ने ख्याल राखिँदैन,’ पुतुवारले भने, ‘केन्द्र सरकारले बजेट दिँदैन । इन्द्रजात्राजस्तिकै महत्व भएको जात्राको अन्तर्राष्ट्रियकरण गर्न ध्यान दिँदैन ।’ आकाश भैरवको नाममा आठ रोपनी जग्गा भए पनि यो जग्गा गुठीले भोगचलन गर्न पाएको छैन । करिब २० वर्षदेखि मोहीले जग्गा कब्जा गरेर राखेको र उक्त जग्गाको मुद्दा अझै नटुगिएको पुतुवारले बताए । मन्दिरमा पूजाआजा र सरसफाई गर्नसमेत पारिश्रमिकको व्यवस्था गरिएको छैन । गत वर्षदेखि भने प्रदेश सरकारले दिएको दुई लाखबाट रूपैयाँबाट मासिक पाँच हजार रूपैयाँको भत्तास्वरूप सहयोग गरिरहेको गुठीले बताएको छ ।

रियलको जितले उपाधि दौड रोचक मोडमा

एजेन्सी । फेडेरिको भाल्भेर्देले इन्ज्युरी समयमा गोल गरेपछि एथलेटिक क्लबलाई १-० ले हराउँदै रियल म्याड्रिडले ला लिगा उपाधि होडलाई कायम राखेको छ । इन्ज्युरी समयको तेस्रो मिनेटमा भाल्भेर्देले आफ्नो बाँया हाफ-भली मार्फत गोल गर्दै टोलीलाई जित दिलाएका थिए ।

यो उनको जारी सिजनमा छैटौँ लिग गोल हो । डिसेम्बर सेभियाविरुद्ध गोल गरेपछि उनले पहिलो पटक गोल गरेका हुन् । रियल फ्रान्सेली स्ट्राइकर किलियन एम्बाप्पे बिना मैदानमा उत्रेको थियो । एम्बाप्पे अलाभेसविरुद्ध १-० को जितमा रातो कार्ड पाएपछि एक खेलको प्रतिबन्धमा थिए ।

जितपछि रियलले तालिकाको शिर्षस्थानमा रहेका बार्सिलोनासँगको अंक दूरीलाई पुनः ४ मा फारेको छ । सिजन समाप्त हुन अब मात्र ६ खेल बाँकी रहेको छ । शनिवार बार्सिलोनाले इन्ज्युरी समयमा पुगेर जित निकालेको थियो । एक समय बार्सिलोना ३-१ ले पछि परेको थियो । निर्धारित समयमा बराबरी गर्न सफल बार्सिलोनाका लागि इन्ज्युरी समयमा राफिन्हाले पेनाल्टी मार्फत गोल गरेपछि बार्सिलोनालाई ४-३ ले विजयी भएको थियो ।

च्याम्पियन्स लिगको साविक विजेता टोली रियल आसंनलसँग गत साता क्वाटरफाइनलमा समग्रमा ५-१ को हार भोग्दै प्रतियोगिताबाट बाहिरिएको थियो । टोलीले लिग उपाधि जोगाउने आशा भने कायम राखेको छ ।

ला लिगाका अन्य खेलमा ओसासुनाले भालाडोर्लिडलाई ३-२ ले हरायो । भिल्लारियल र रियल सोसिडाडले २-२ तथा सेभिल्ला र अल्बेसले १-१ को बराबरी खेलेका छन् ।

क्रिकेट टोली छनोटका लागि “कोर क्याम्प”

काठमाडौं । नेपाल क्रिकेट संघ (क्यान) ले आईसिसी क्रिकेट विश्वकप लिग टुको स्कटल्याण्ड सिरिजको लागि खेलाडी छनोट प्रक्रिया ‘द कोर क्याम्प’ बाट शुरु गर्ने भएको छ । प्रधानमन्त्री कप क्रिकेट प्रतियोगिताबाट क्यानले कुल ५२ खेलाडी छनोट गरेको थियो । जसमा यु १९ राष्ट्रिय टोलीका खेलाडी पनि सामेल छन् ।

द कोर क्याम्पको लागि ५२ खेलाडीलाई निलो, हरियो, रातो र पहेँलो टिममा विभाजन गरिएको छ । यी ४ टोलीबीच मुलपानीको माथिल्लो र तल्लो मैदानमा प्रतिस्पर्धा हुनेछ । वैशाख १३ देखि २० गतेसम्म प्रतियोगिता हुनेछ ।

वैशाख १२ गतेबाट नवनियुक्त अप्टेलियन प्रशिक्षक स्टुअर्ट ल नेपाल आइपुग्नेछन् । प्रशिक्षक स्टुअर्ट र खेलाडी छनोट समितिले यो प्रतियोगिता पछि बन्द प्रशिक्षणको लागि खेलाडी छनोट गर्ने क्यानका प्रवक्ता छुम्पी लामाले जानकारी दिए ।

निलो टिम- रोहित कुमार पौडेल (कप्तान), प्रज्वल थापा (विकेटकिपर), देव खनाल, अनिल कुमार साह (विकेटकिपर), शाकिव हक, सुर्य तामाङ, सन्दीप जोरा, कुशल मल्ल, गुलशन कुमार भ्ना, हेमन्त धामी, करण के.सी., दिपेश प्रसाद कँडेल, युवराज खत्री

हरियो टिम- आसिफ शेख (कप्तान/विकेटकिपर), सोमपाल कामी, ईशान पाण्डे, अर्जुन कुमाल, आकाश त्रिपाठी, सागर ढकाल, दिलीप नाथ (विकेटकिपर), विवेक कुमार यादव, पवन साराफ, रिजन ढकाल, शेर मल्ला, राशिद खान, सन्तोष यादव

रातो टिम- सन्दीप लामिछाने (कप्तान), अर्जुन साउद (विकेटकिपर), त्रितराज दास, भीम शार्की, शुभ कंषकार, शहाब आलम, वशिर अहमद, आरिफ शेख, लोकेश बम, नन्दन यादव, आकाश चन्द, प्रतीश जी.सी., नरेन भट्ट

पहेँलो टिम- दिपेन्द्र सिंह ऐरी (कप्तान), विनोद भण्डारी (विकेटकिपर), मयन यादव, कुशल भुर्तेल, सुजन थापलिया, ललित नारायण राजवंशी, अर्जुन घर्ती (विकेटकिपर), किरण ठगुन्ना, अविनाश वोहोरा, रूपेश कुमार सिंह, कमल सिंह ऐरी, विशाल पटेल, दिपेन्द्र रावत ।

१४ वर्ष २३ दिनमा आईपीएलः पहिलो बलमै छक्का

काठमाडौं । भारतमा जारी इन्डियन प्रिमियर लिग (आईपीएल) प्रतियोगितामा दैनिक केही न केही रेकर्ड बन्ने गर्छन् । तर शनिवार भएको खेलमा राजस्थान रोयल्सका वैभव सूर्यवंशीले भने दुलर्भ रेकर्ड बनाएका छन् । उनले सबै भन्दा कम उमेरमा आईपीएल खेलेर इतिहास कायम गरेका हुन् ।

लखनउ सुपर जायन्ट्सविरुद्ध शनिवार भएको खेलमा उनी इम्प्याक्ट खेलाडीको रूपमा ब्याटिङ गर्न क्रिजमा पुगेका थिए । कप्तान सञ्जु सामसन घाइते भएपछि टोलीमा मौका पाएका सूर्यवंशीले लखनउविरुद्ध यशस्वी जयसवालसँग ओपनिङ ब्याटरको रूपमा मौका पाए । उनले आईपीएलको सुरुवात मै छक्का प्रहार गरेर गरेका छन् । उनले पहिलो बलमा शार्दूल ठाकुरको बलमा छक्का हिकोएका हुन् । २० बलमा तीन छक्का र दुई चौकाको मद्दतमा ३४ रन जोडेका उनी आइडन म्याक्रमको बलमा लखनउका कप्तान ऋषभ पन्तबाट स्टम्पिङ भए । सूर्यवंशीले १४ वर्ष २३ दिनको उमेरमा पहिले आईपीएल खेल खेलेका हुन् । १३ वर्षको उमेरमा अस्ट्रेलिया यु-१९ सँगको खेलमा ५८ बलमा शतक प्रहार गरेपछि उनी चर्चामा आएका थिए । उनी एक करोड बढी भारतीय रूपियामा यस सिजन राजस्थानमा आवद्ध भएका हुन् ।

यसअघि कान्छो खेलाडीको कीर्तिमान प्रायस राय बर्मनको नाममा थियो । सन् २०१९ को सिजनमा उनले रोयल च्यालेन्जर बंगलोरको तर्फबाट १६ वर्ष १५७ दिनमा पहिलो खेल खेलेका थिए ।



R. P. ELECTRONICS
 Madhyapur Thimi-4, Shankhadhar Chowk
 Ph. 01- 5093396, Mo. 9841300905, 9851169858

SAMSUNG LG Idea Himstar NOKIA oppo mi DishTV

